

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA RUSKÉHO JAZYKA

RUDÉ NÁMĚSTÍ- HISTORIE A SOUČASNOST
BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Barbora Jamborová

Specializace v pedagogice; obor Ruský jazyk

Vedoucí práce: Mgr. Jiřina Svobodová, CSc.

Plzeň, 2016

Ráda bych poděkovala vedoucí práce Mgr. Jiřině Svobodové za vedení práce, věnovaný čas a cenné rady.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Plzeň, 15. dubna 2016

Obsah

Obsah	5
ÚVOD	7
1. RUDÉ NÁMĚSTÍ A KREML	9
1.1 K historii Rudého náměstí	11
1.2 Kreml v období století	13
1.2.1 Historie Kremlu	13
1.2.2 Období budování komunismu	17
1.2.3 Kreml v současné době	17
1.3 Památky a významná místa v Kremlu	17
1.3.1 Katedrální chrámové náměstí	18
1.3.2 Chrám Nanebevzetí Panny Marie	19
1.3.3 Chrám Rizpoloženijsa	20
1.3.4 Chrám Zvěstování Panny Marie	20
1.3.5 Archandělský chrám	20
1.3.6 Zvonice „Ivan Veliký“	22
1.3.7 Paláce patriarchů a kostel Dvanácti apoštolů	23
1.3.8 Velký kremelský palác	24
1.3.9 Památník V. I. Lenina	24
1.3.10 Ivanovské náměstí	24
1.3.11 Carské dělo a Carský zvon	24
1.3.12 Zbrojnice	25
1.3.13 Alexandrovský park	25
1.3.14 Spasská (Frolovská) věž	26
2. DALŠÍ HISTORICKY VÝZNAMNÁ MÍSTA NA RUDÉM NÁMĚSTÍ	28
2.1 Chrám Vasila Blaženého	28
2.2 GUM	30
2.3 Státní historické muzeum	36
2.4 Mauzoleum V. I. Lenina	38
2.5 Chrám Matky Boží Kazaňské	39
2.6 Tzv. Lobnoe mesto	41
ZÁVĚR	42
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	44
Knižní a jiné tištěné zdroje	44
Internetové zdroje	45
Zdroje obrázků	45
РЕЗЮМЕ	47
ABSTRACT	48

PŘÍLOHY	49
Příloha 1 – slovníček	49
Příloha 2 - fotografie	53

ÚVOD

Tématem bakalářské práce je Rudé náměstí- historie a současnost. Zvolené téma koresponduje se studovaným oborem ruský jazyk na Fakultě pedagogické ZČU v Plzni. Rudé náměstí poutá pozornost po staletí, je nejznámějším a zároveň významným místem Moskvy. Samotný název – Rudé náměstí je pojmem známým i v zahraničí. Bakalářská práce se orientuje zejména na charakteristiku významných míst a architektonické památky Rudého náměstí a na události s nimi spojené. Získané poznatky o nejvýznačnějších místech Rudého náměstí budou zpracovány a shrnuty tak, že by bylo možné je využít každým, kdo se chystá do Moskvy poznávat památky a potřebuje být předem obeznámen s důležitými fakty. Údaje mohou být užitečné rovněž pro studenty vyjíždějící na stáž do hlavního města Ruska.

Práce je založena na informacích získaných z publikací ruských autorů např. I. A. Rodimcevové, S. P. Bartenova, V. V. Suslova a výjimečně z internetových stránek.

V práci budu psát především o Kremlu, který zahrnuje mnoho pamětihodností, ale zmíním se také o zajímavostech a památkách, které by měl každý při své cestě do Moskvy poznat a navštívit. Jedná se především o Chrám Vasila Blaženého, GUM a Státní historické muzeum. Význam Kremlu bude nastíněn z hlediska historického až po jeho současnost. Přiblíženy budou významné události spojené s Kremlem. Vzhledem ke značnému množství památek na tomto území, nebude bohužel možné všechny detailně popsat. V práci se proto zaměřím na nejznámějších a nejdůležitější z nich. S přihlédnutím k tomu, že Rudé náměstí a Kreml jsou skutečně bohaté na historické památky, jsou rovněž známé z hlediska konání mnohých významných kulturních a politických událostí, není cílem v bakalářské práci vše popsat do detailů. Z důvodu značného rozsahu nebudou rovněž předloženy veškeré informace o četných památkách Rudého náměstí, neboť ty lze najít v odborných publikacích. Pokusím se uvést a shrnout to, co považuji za nejdůležitější.

Cílem bakalářské práce je seznámení s Rudým náměstím, nastíněna bude jeho minulost i současnost. Práce proto může být považována za určitý typ turistického

průvodce zaměřeného spíše na historii daných míst. Materiál předložené práce může využít každý, kdo se zajímá o památky Moskvy.

Práce je členěna do kapitol, jsou nastíněny obecné informace ke zkoumanému tématu a dále je pozornost upřena na jednotlivá významná místa. Každá kapitola obsahuje základní informace o pamětihodnostech, které jsem se rozhodla zmínit.

Bakalářská práce je rozdělena do dvou stěžejních kapitol. První se bude zcela věnovat kulturně historické charakteristice Rudého náměstí a Kremlu. Dílčí podkapitoly si povšimnou podob Kremlu v průběhu staletí, budou popsány jednotlivé památky a významná místa architektonického komplexu Kremlu (Katedrální chrámové náměstí, Chrám Nanebevzetí Panny Marie, Zvonice „Ivan Veliký“, Paláce patriarchů, Velký kremelský palác aj.)

Druhá kapitola se bude zabývat dalšími historicky významnými místy na Rudém náměstí. Za důležité považujeme zmínit především Chrám Vasilie Blaženého, obchodní dům GUM, Státní historické muzeum a Mauzoleum V.I.Lenina.

Součástí bakalářské práce je bibliografický aparát, slovníček aktuálních výrazů souvisejících s tématem, dále pak ilustrační obrazová příloha.

Předpokládá se, že bakalářská práce může být zdrojem zajímavých informací pro studenty či jiné zájemce. Popis a výklad jednotlivých památek a zajímavých míst je zpracován chronologicky od historie po současnost. Značné množství historicky i architektonicky cenných objektů bude popsáno výběrově, pozornost bude zaměřena na nejdůležitější, nejznámější a nejnavštěvovanější místa Rudého náměstí.

1. RUDÉ NÁMĚSTÍ A KREML

Obrázek č. 1. Moskevské metro

Rudé náměstí je zřejmě hlavní pamětihodností Moskvy. Nachází se vedle samotného Kremlu a stanice metra Kitaj – gorod (Китай – город). Od náměstí Vasilevskij spusk vede k řece Moskvě. Ve skutečnosti je to samotné srdce Ruska, jelikož ulice, vycházející z náměstí, vybíhají v různé strany ohromného města, dále se mění na magistraly a vedou do různých koutů země. V současné době je náměstí dlouhé 700 metrů a široké 130 metrů.

Na Rudém náměstí se nachází masa zajímavých památníků kultury a pamětihodností. Nejznámějšími z nich jsou mauzoleum V.I.Lenina, tzv. Carovo nebo také Čelní místo (Лобное место)¹, chrám Vasila Blaženého a také horní a střední nákupní pasáže (Верхние и Средние торговые ряды), Kazaňský chrám (Казанский

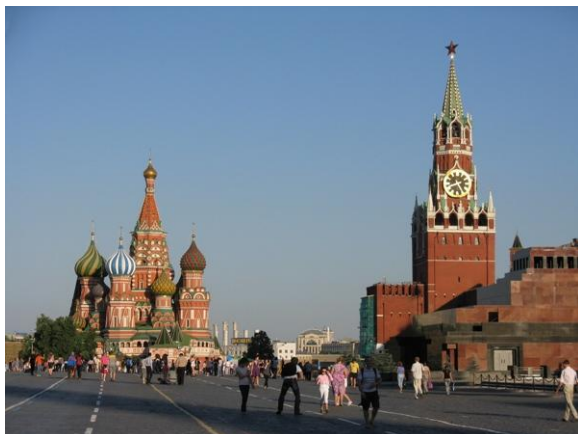
¹ Carovo nebo také Čelní místo (Лобное место)- (odvozené od slov „lob” (Лоб) – čelo a slova „mesto” (место) – místo) bylo místem, na kterém vystupoval car a také bylo místem poprav

собор). Kromě toho, ve směru na západ se nachází moskevský Kreml. V současné době není náměstí průjezdné. Je to pěší zóna vydlážděná kamennými kostkami. Oficiální zákaz neexistuje, přesto je na Rudém náměstí nepřipustné jezdit i na kolech.

Je zajímavé, že v 16. století Rudé náměstí představovalo náměstí skládající se ze tří částí, mezi kterými se nacházely nevelké kostely a obchody. Z důvodu toho, aby se náměstí nerozšiřovalo, vybudovali nevelké kamenné obchody, které ohraničovaly území a později byly pojmenovány jako horní, spodní a střední nákupní pasáže (торговые ряды). (*Красная площадь в Москве – фото, адрес, как доjechať* [online]. ©2012-2013), [cit.3.3.2015]. Dostupné z: <http://www.2do2go.ru/msk/places/17379/krasnaya-ploshchad>)

Na Rudé náměstí se návštěvník Moskvy dostane několika způsoby. Jedna z možností je cesta metrem. Nejbližší se nacházejí stanice Ochotnyj Rjad (Охотный ряд) linky č. 1 a Ploščad' Revoljucii (Площадь Революции), která se nachází na lince č. 2 moskevského metra. (viz. obrázek č.1) Pokud dáváte přednost povrchové dopravě, pak je možno využít autobusové linky č. 26 nebo trolejbusové linky č. 8 do zastávky Krasnaja Ploščad' (Красная площадь) pod chrámem Vasila Blaženého. Pro příjezd z druhé strany je možnost využít trolejbusové linky č. 1 a 12. Vystupte v zastávce Metro Ochotnyj Rjad (Метро Охотный ряд), která se nachází na Tverské třídě (jedna z nejrušnějších ulic v Moskvě) a pokračujte směrem dolů, kde už uvidíte budovu Státního historického muzea. (*Moskva – Rudé náměstí* [online]. © 2007-2015, [cit.3.3.2015]. Dostupné z: <http://www.turistika.cz/mista/moskva-rude-namesti?layout=phone>)

1.1 K historii Rudého náměstí.

Obrázek č. 2, Rudé náměstí

Rudé náměstí (viz. obrázek č.2) v Moskvě bylo vždy rušným místem. A výstavba na něm byla taková, aby potvrdila jeho název – krasnaja (красная)². Rudé náměstí je jedno z nejdůležitějších míst Moskvy, z něhož vedou všechny moskevské magistrály. Délka stěn ohraničujících Rudé náměstí je 690 m a šířka 130 m. Kreml v Rusi byl strategicky důležitým objektem, proto bylo jeho opevnění mimořádně důležité. Kreml byl postaven z červených cihel v 15.století, kdy Petr III. přikázal nahradit bílé zdi. Zakázal stavět jakékoliv budovy na vzdálenost dělového výstřelu od stěn nového Kremlu. V místě, které bylo nezastavěné, bylo povoleno obchodovat, proto náměstí získalo název Velký Trh (nebo jen Trh). (*Красная площадь в Москве* [online]. [b.r.], [cit.4.3.2015]. Dostupné z: http://www.msk-guide.ru/red_square.htm)

Kremelská stěna byla obklopena vodou ze všech stran, na místě soutoku řeky Moskvy a řeky Neglinky, což bylo plusem v obrané schopnosti města. Rudé náměstí nezískalo svůj název hned, ale až okolo roku 1570, kdy zde, po požáru, začali stavět kamenné obchody a ne dřevěné. Obchody dělali jednopatrové, nacházely se na východní straně Kremlu. Později, právě ony, dodaly konečné obrysy Rudému náměstí, protože byly postaveny zcela mistrovsky a vytvářely jednotný architektonický komplex. Ve 30. letech 16. století vzniklo na Rudém náměstí tzv. Carovo nebo také Čelní místo (Лобное место), rozkládající se v místě nazývaném dříve vzlob'jem (взлюб'ьем)³, ve

² Krasnaja (красная) znamenalo ve stare ruštině „krásná, spanilá“.

³ vzlob'jem (взлюб'ьем) – kulaté kamenné podium na Rudém náměstí, postavené z cihel, které sloužilo jako originální tribuna při ohlašování důležitých vládních nařízení a při obchodních ceremoniích

skutečnosti to byl nevelký kopec.

Okolo 16. století na náměstí vznikl chrám Vasila Blaženého. Po dobytí Kazaňského chanátu Ivanem Hrozným v letech 1555 až 1560 v jižní části náměstí stavitelé Barma a Postnik postavili Pokrovský chrám na Rvu. V roce 1588 se v něm staví dodatečný oltář nad hrobem podivínského Vasila Blaženého. A tak chrám začali nazývat chrámem Vasila Blaženého. V 17. století se přestavoval. V současné době ho vidíme jako devět kostelů na jednom základu. Je to jedna z hlavních pamětihodností hlavního města.

Brána Vzkříšení, která se nachází v severní části Rudého náměstí, měla velký význam, neboť byla hlavní, kterou bylo možné vjet do Moskvy. Ve 30. letech 17. století nedaleko od ní byl postaven Kazaňský chrám na počest osvobození od Poláků. Zde se také nachází Mincovní dvůr a Hlavní lékárna. V roce 1709 byl zde na počest poltavského vítězství postaven Vítězný oblouk ze dřeva a později i divadlo (architekt Rastrelli). V roce 1810 byly dostavěny kamenné obchodní řady, obklopující celou Moskvu, vytvořené ve tvaru jednopatrových oblouků. Tzv. Carovo nebo také Čelní místo (Лобное место) bylo rozebráno, ale bylo postaveno jiné prakticky přesně opakující architekturu toho předchozího.

Po vzniku sovětské vlády se na Rudém náměstí uskutečňovaly průvody, přehlídky vojenské techniky a v roce 1924 bylo postaveno první mauzoleum, tehdy ještě dřevěné a v roce 1930 už kamenné (podle projektu Schuseva). Lenin nebyl prvním pochovaným na Rudém náměstí, byli zde pochováni rudoarmějci bojující za sovětskou vládu. Za mauzoleem se nachází hroby známých komunistických činitelů.

V roce 1930 bylo náměstí vydlážděno dlažebními kostkami a památník Minina a Požarského byl přemístěn k chrámu Vasila Blaženého, protože překážel průvodům. V roce 1974 byly dlažební kostky odstraněny a byl položen betonový povrch. V roce 1990 začala rekonstrukce historického vzhledu náměstí, byly obnoveny Kazaňský chrám a brána Vzkříšení. (*Красная площадь* [online]. [b.r.], [cit.4.3.2015]. Dostupné z: <http://www.moskvagorod.ru/redsquare/>)

Rudé náměstí patří mezi nejdůležitější místa Moskvy. Stěny, ohraničující Rudé náměstí, jsou dlouhé 690 metrů a široké 130 metrů. Kreml byl postaven z červených

cihel, které nahrazovaly bílé stěny. Velký důraz byl kladen na opevnění a obranyschopnost tohoto místa. Postupem času začaly vznikat jednotlivé pamětihodnosti jako Lobnoe mesto, chrám Vasila Blaženého a další. Rudé náměstí bylo vždy lidnatým a rušným místem.

1.2 Kreml v období století

Obrázek č. 3, Kreml

1.2.1 Historie Kremlu

Kreml je nejstarším historickým a architektonickým jádrem Moskvy. Letopisy svědčí o tom, že už v roce 1147 se na Borovickém (nyní Kremelském) návrší setkal suzdalský kníže Jurij Dolgorukij s černigovským knížetem Svjatoslavem Olgovičem; to je první písemná zmínka o Moskvě. Nové archeologické průzkumy však přivádějí k domněnce, že území dnešního Kremlu bylo obydleno již v 11. století. Pevnost sloužila blízkým obyvatelům nejen jako administrativně - ekonomické centrum, ale i jako bezpečné místo pro ukrytí před napadením nepřátel.

V roce 1156 přikázal kníže Jurij Dolgorukij postavit na Borovickém návrší dřevěnou pevnost, která se později stala sídlem moskevského údělného knížete. Tím také začaly dějiny Kremlu.

Při vpádu tatarsko-mongolských hord chána Bátúa v roce 1238 dřevěná pevnost do základů shořela. Ale Moskva žila a rostla dál. V letech 1326 až 1339 byly kolem Kremlu vybudovány nové hradby z dubových kmenů. Uprostřed dřevěných staveb vyrostl kamenný Archandělský chrám a chrám Zesnutí Panny Marie (předchůdci těch, které se dochovaly do dnešní doby). Kreml se stal sídlem velikých moskevských knížat

a moskevských metropolitů. V letech 1367 až 1368 byly dřevěné věže a hradby nahrazeny novým pásem opevnění z bílého vápence. Od té doby se také Moskvě říká bělokamenná. V roce 1382 zákeřně vnikl otevřenými branami do Kremlu tatarský chán Tochtamyš se svými hordami. Pevnost byla rozbořena, chrámy vyloupeny, vše shořelo a téměř polovina obyvatelstva byla vyvražděna. Moskva se opět musela budovat znova.

Po více než sto let své existence odolávaly hradby z bílého vápence četným požárům i vojenským nájezdům. Za vlády velikého knížete Ivana III. byly v letech 1485 až 1495 vybudovány nové hradby a věže z tvrdě pálených cihel, které se v podstatě uchovaly do dnešní doby. V této době byla délka stěn i s věžemi 2235 metrů. Plocha moskevského Kremlu byla přibližně 28 hektarů. Výška stěn byla od 5 do 19 metrů, jejich tloušťka byla od 3,5 do 6,5 metru.

Hradby jsou posíleny 20 věžemi. Jejich jména jsou: Borovická věž, Vodárenská, věž Zvěstování Panny Marie, Tajnická, První Bezejmenná, Druhá Bezejmenná, Petrovská, Beklemiševská, Konstantino - Jeleninská, Nabatnaja neboli Poplachová věž, Carská vížka, Spasskaja, Senátní, Nikolská, Nárožní arzenální, Střední arzenální, Trojická, věž Kutafja neboli Nepořádná, Velitelská a Zbrojní. Spasskaja věž patří k těm největším a nejkrásnějším v celém Kremlu.

Také území hradu bylo rozšířeno do dnešních rozměrů. V Moskvě se sešli nejzručnější mistři ze všech končin ruského státu – ze Pskova i Vladimiru, z Novgorodu i Tveru, aby vybudovali v Kremlu nové chrámy místo starých, postavených před více než sto lety. Na příkaz Ivana III. byli do Moskvy přizváni i italští architekti Aristotle Fioravanti, Pietro Antonio Solario, Marco Ruffo a Aleviso Novi. Výsledkem tvůrčí spolupráce ruských mistrů s těmito vynikajícími staviteli byly stavby, které dodnes udivují dokonalostí architektonických tvarů.

V 16. století vyšel carský dekret, který nařizoval, že žádná další budova nesmí stát v blízkosti pevnosti. To způsobilo, že je Kreml oddělený od dnešního historického moskevského centra tzv. Kitaj-gorodu. V letech 1555–1560 po dobytí Kazaňského chanátu nechal car Ivan IV. na toto prázdné místo (dnešní Rudé náměstí) postavit chrám Vasila Blaženého. V roce 1682 prožil car Petr Veliký ještě jako dítě v Kremlu velice traumatické okamžiky, když jen o vlásek unikl živ z moskevské rebelie. Z tohoto

důvodu Moskvu neměl rád a později v roce 1712 přemístil sídelní město z Moskvy do nově postaveného honosného Petrohradu a Kreml upadl v zapomnění až do 18. století.

Upevnění ruského státu v 17. století bylo provázeno i novým rozkvětem národního umění a architektury.

Čas plynul, nastalo 18. století. Od roku 1712 se hlavním městem stal Sankt Petěrburg. Kreml zůstal místem příležitostných pobytů carského dvora. Ruští panovníci a panovnice sem přijížděli na korunovace, aby se poklonili svým předkům a kremelským svatyním.

Zdalo se, že život v Kremlu se dostal na klidnou kolej. Přišla však nová pohroma. Velký požár v roce 1737 zničil všechny dřevěné stavby, které ještě zůstaly na jeho území. A výstavba začala znova. V té době znovuobjevila moskevský Kreml, do té doby používaný jen pro korunovace carů, Kateřina Veliká. Kateřina pověřila talentovaného klasicistního architekta Matveje Kazakova stavbou budovy Senátu. Tato budova leží do té doby v nevyužité severovýchodní části Kremlu. Tato čtyřpatrová budova tvoří souměrný trojúhelník s dvěma vnitřními křídly a třemi nádvořími. Do východního vrcholu tohoto trojúhelníku Kazakov umístil výraznou rotundu, která sloužila pro shromažďování Senátu. Po dostavbě byla hradební věžička před Senátem z Bezejmenné přejmenována na „Senátní“.

Těžkým zkouškám byl hrad vystaven i v roce 1812. V září vstoupila Napoleonova armáda do Moskvy opuštěné obyvateli i ruskou armádou. Měsíc a čtyři dny setrvala francouzská vojska v Kremlu. Když pak byla donucena Moskvu opustit, přikázal Napoleon svým vojákům vyhodit hrad do povětří. Jen díky hrdinství kozáků a zbývajících obyvatel se nepodařilo uchvatitelům uskutečnit svůj záměr v plné míře. S nasazením vlastního života uhasili ruští vlastenci mnoho hořících doutníků⁴. Některé z nich však přece jen explodovaly a hrad značně poškodily. Tři věže a zvonice Ivana Velikého byly zničeny, silně poškozena byla Mikulášská věž a další stavby. Po skončení války byly všechny památky v Kremlu obnoveny.

19. století obohatilo hrad o nové stavby. Byl postaven Velký Kremelský palác a Zbrojní sál.

20. století znamená pro dějiny Kremlu novou epochu. V březnu 1918 přesídlila sovětská vláda z Petrohradu do Moskvy a ta se stala hlavním městem prvního

---

⁴ Doutník je volně vinutý provaz nasycený hořlavou látkou, který po zapálení doutná i ve vlhkém prostředí. Používal se k zapalování střelného prachu.

socialistického státu na světě.

V Moskvě podepsal Lenin v roce 1918 dekret o ochraně uměleckých a historických památek. Na základě tohoto dekretu převzal stát do své péče všechny kulturně historické a umělecké památky včetně Kremlu, na jehož obnově se hned začalo pracovat. V roce 1937 zazářily na pěti nejvyšších věžích rubínové hvězdy, zhotovené podle návrhů akademika Fjodora Fjodorovského. Při pohledu zezdola se hvězdy nezdají tak velké, ale rozpětí cípů té nejmenší z nich, umístěné na Vodárenské věži, je 3 metry, hvězda váží celou tunu. Největší hvězdy jsou na Mikulášské a Spasitelově věži. Rozpětí jejich cípů je 3,75 metru, váží 1,5 tuny.

V roce 1945, hned po skončení Velké vlastenecké války, byly v Kremlu opět zahájeny restaurační práce. Obnovovaly se zchátralé části hradeb a věží. Střechy věží byly pokryty novými taškami a měděným plechem, hradby dostaly pevnou izolační vrstvu, aby byly dostatečně chráněny před ničivým působením atmosférických vlivů. Do roku 1955 byly zcela restaurovány všechny chrámy, Trůní síň Fazetového paláce (Грановитая палата), byla obnovena stará kamenná dlažba Chrámového náměstí a kopule zvonice Ivana Velikého zazářila novým pozlacením.

V letech 1973 až 1984 byly obnoveny hradby a výzdoba všech dvaceti kremelských věží. [Rodimceva 1987, 7-21]

Historie Kremlu je velice zajímavá a rozmanitá. Toto historické jádro Moskvy sloužilo jako administrativně – ekonomické centrum. Dějiny Kremlu začínají, když kníže Jurij Dolgorukij nechal postavit dřevěnou pevnost na Borovickém návrší. Moskva i s Kremlem byla několikrát zdevastována a roku 1485 se začaly budovat hradby, které se dochovaly dodnes. Hradby jsou posíleny 20 věžemi. Oddělenost Kremlu od dalších částí Moskvy je způsobena zákazem stavět v blízkosti pevnosti. Ve 20. letech 18. století se stal hlavním městem Petrohrad. Kreml byl znovu vystavován těžkým zkouškám. Ve 20. století se Moskva stala hlavním městem prvního socialistického státu a Kreml byl znovu zrekonstruován.

1.2.2 Období budování komunismu

Říjen roku 1917 vešel do historie starého Kremlu a odkryl novou stránku jeho letopisu. 25. října v Petrohradu svrhli dělníci a vojáci Ruskou prozatímní vládu. Země se odevzdala do rukou sovětů, kteří jako první na světě vytvořili dělnicko - rolnickou vládu v čele s Vladimírem Iljičem Leninem. V prosinci 1922 byl založen Sovětský svaz sdružující Ruskou sovětskou federativní socialistickou republiku, Ukrajinskou a Běloruskou sovětskou socialistickou republiku a Zakavkazskou federativní socialistickou republiku. V následujících letech byly vytvořeny další sovětské republiky ve Střední Asii. Po smrti prvního sovětského vůdce Vladimíra Iljiče Lenina v roce 1924 se dalším vůdcem země stal Josif Stalin.

Kreml byl sídlem sovětské vlády, působištěm Nejvyššího sovětu SSSR. Od června 1955 je areál zpřístupněn veřejnosti. (*Sovětský svaz* [online]. [b.r.], [cit.4.3.2015].Dostupné z:http://cs.wikipedia.org/wiki/Sov%C4%9Btsk%C3%BD_svaz) [Černov - Hýnar 1987, 51-53] [Rodimceva 1983, 13-15]

1.2.3 Kreml v současné době

Moskevský Kreml nejsou jen zlaté kopule staroruských kostelů, bílokamenné paláce patriarchů, překrásné interiéry chrámů a muzejní sbírky předmětů dekorativního a užitého umění, představující významné zajímavosti pro návštěvníky. Je to také centrum společensko- politického života Ruska. Konají se zde mezinárodní setkání, řeší se vážné státní a politické otázky. V současné době se v Kremlu často konají různé výstavy. Je to místo kulturního života a památek.

1.3 Památky a významná místa v Kremlu

Architektonický komplex Kremlu je pestrý a harmonický. Jeho kompozičním centrem je majestátní zvonice „Ivan Veliký“. Centrální, Katedrální (Chrámové) náměstí Kremlu, vybudované v druhé polovině 15.století tvoří převážně dřívější stavby: chrám Nanebevzetí Panny Marie, chrám Zvěstování Panny Marie, chrám Archanděla Michaela, kostel Rizpoloženijs, paláce Patriarchů s kostelem Dvanácti apoštolů a Fasetový palác a zvonice. Starobylé chrámy Kremlu jsou úchvatné památníky ruské národní architektury, jsou to pokladnice nejcennějších výtvorů starobylé pestrosti a dekorativního a užitého umění.

1.3.1 Katedrální chrámové náměstí

Střed architektonického areálu moskevského Kremlu tvoří Chrámové náměstí, jedno z nejstarších v Moskvě. Koncem 13. a počátkem 14. století se na temeni Borovického návrší objevily první kamenné chrámy, velkoknížecí paláce a sídla metropolitů.

Architektonický complex Chrámového náměstí, jak jej známe dnes, se v podstatě utvořil počátkem 16. století.

Hlavní náměstí Kremlu bylo svědkem slavnostních příchodů poselstev, ubírajících se k audienci u moskevského vladaře. V dalekém hlavním městě hledali cizozemští představitelé spolehlivého a silného spojence, partnera ve výhodném obchodování. Na tomto náměstí se konaly slavnosti u příležitosti pomazání na cara, korunovací a vítězství ruských zbraní. Zde procházela církevní procesí, spojená s různými náboženskými i světskými událostmi v zemi. Všechny tyto ceremoniály, provázené velkým shromážděním lidu v Kremlu, byly svéráznou demonstrací síly, bohatství a zvláštního postavení moskevských vladařů a církve, proto se vyznačovaly mimořádnou okázalostí.

Na severní straně Chrámového náměstí je jeden z nejstarobylejších bělokamenných chrámů Kremlu i celé Moskvy – Uspenský chrám. Nedaleko od západního portálu Uspenského chrámu stojí kostel Rizpoloženijsa (uložení roucha Panny Marie). V jižní části Chrámového náměstí, na samém okraji Borovického návrší, se tyčí Archangelský chrám. Na západ od Archangelského chrámu se skví devíti zlatými báními Blagověščenský chrám. Uprostřed Kremlu na Chrámovém náměstí stojí majestátní několikastupňovitá věž se zlatou bání – zvonice Ivana Velikého. [Kozlova 1979, 1-6] [Rodimcevoval – Romaněnkova - Smirnovová 1976, 44-64]

Chrámové náměstí patří mezi nejstarší náměstí v Moskvě a nachází se v centru Kremlu. Svou současnou podobu začalo získávat už v 16. století. Konaly se zde významné politické, náboženské i světské události. Je na něm soustředěno několik významných chrámů jako je Uspenský chrám, kostel Rizpoloženijsa, Archandělský chrám, Blagověščenský chrám a v neposlední řadě také zvonice Ivana Velikého.

1.3.2 Chrám Nanebevzetí Panny Marie

Hlavní místo mezi chrámy, nyní sloužícími jako muzea, zaujímá Uspenský chrám (Uspenskij sobor). Výstavbě chrámu se přikládal velký význam.

Na severní straně Chrámového náměstí leží chrám s pěti zlatými kopulemi a půlkruhovými štíty směrem k náměstí. Chrám Nanebevzetí Panny Marie byl v předrevoluční době hlavním chrámem a v letech 1320 až 1700 se tu pohřbívala většina vysokých církevních hodnostářů. Nad dveřmi směrem ke Chrámovému náměstí, kde obvykle prochází procesí, je pozoruhodná freska Panny Marie z roku 1660.

V roce 1470 si Ivan Veliký objednal dva architekty, Krivcova a Myškina, aby opravili starý chrám z roku 1326. Jakmile se hnulo se stropem, jedna ze zdí se zhroutila. Sovětské historické knihy psaly, že za to mohla nedostatečná řemeslná zručnost stavitelů, ale podle novějšího průzkumu šlo pravděpodobně o zemětřesení. Krivcov i Myškin každopádně přišli o práci a na jejich místo nastoupil italský architekt Fioravanti. Když byly základy hotovy, Aristotle Fioravanti objel Novgorod, Suzdal a Vladimir, aby se seznámil s ruskou architekturou. Jeho projekt kostela je prostornější verzí chrámu z Vladimíra, ke kterému jsou přidány renesanční prvky.

V roce 1812 používala francouzská vojska chrám coby stáje. Během okupace odvezli 295 kg zlata a přes pět tun stříbra. Většina však byla navracena. Chrám byl zavřen v roce 1918. Podle některých zdrojů nařídil Stalin za druhé světové války, kdy Němci obléhali Moskvu, v tomto chrámu sloužit bohoslužby, aby ochránil město od nepřátel. Chrám byl v roce 1989 oficiálně navrácen církvi a dnes slouží jako museum.

Interiér chrámu je neobvykle světlý a prostorný. Na západní zdi je vyobrazena apokalypsa, oblíbené téma ruské církve ve středověku. Na sloupech jsou obrazy mučedníků, protože mučedníci jsou pokládáni za pilíře víry. Nad jižní bránou jsou fresky Jeleny a Konstantina, kteří přinesli křesťanství do Řecka a na jih Ruska. V prostoru nad severní bránou jsou vyobrazeni Olga a Vladimír, kteří šířili křesťanství na severu.

Většina existujících nástěnných maleb byla malována na zlatavém základě z roku 1640. Výjimkou je skupina tří maleb na jižní zdi, které byly namalovány v 15. století a jsou přisuzovány Dionýsovi a jeho učedníkům. V chrámu je pohřbeno mnoho vysokých představitelů ruské církve. Náhrobky metropolitů a patriarchů se nachází proti severní, západní a jižní straně.

U jižní stěny je dřevěný zastřešený trůn, který byl v roce 1551 vyroben pro Ivana Hrozného a je známý jako Monomachův trůn. Je to krásná řezbářská práce, ztvárňující výjevy ze života Velkého knížete Vladimíra Monomacha z Kyjeva. Na západní zdi je oltář se svatými ostatky patriarchy Hermogena, který byl během polské invaze kolem roku 1612 umučen hladu.

Majestátnost architektury Uspenského chrámu je v jeho jednotnosti a důkladnosti proporcí, v mohutnosti jeho pěti kopulí. Uvnitř chrámu jsou vysoké klenby a dostatek světla i vzduchu. Fresky, ikony, dřevořezby, drahocenné nádoby, výšivky a jiná výzdoba ohromovaly svou velkolepostí, honosností, krásou.

Chrám Nanebevzetí Panny Marie dnes slouží jako muzeum. V minulosti se tu pohřbívali vysocí církevní hodnostáři nebo sloužil také jako stáj. Na sloupech jsou obrazy mučedníků, kteří byli považováni za pilíře víry.

1.3.3 Chrám Rizpoloženijs

Na západ od Uspenského chrámu je vystavěn kostel Rizpoloženijs. Byl postaven v letech 1484 - 1485. V důsledku nesčetných pozdějších přestaveb se vnější vzhled značně změnil. Jeho fasády jsou vertikálně rozděleny na tři části.

1.3.4 Chrám Zvěstování Panny Marie

Chrám Zvěstování Panny Marie se nachází v jižní části náměstí, blíže k řece Moskvě. Tento chrám byl domácí kostel ruských carů. Je památkem ruského stavitelství, ve kterém jsou jako v centru shromážděny vymoženosti architektury té doby. V 60. letech 16. století byly vystavěny čtyři chrámy, každý s jednou kopulí a dva fiktivní. Tímto se chrám stal malebnou stavbou s devíti kopulemi. V chrámu Zvěstování Panny Marie se dochovala jedna z nejstarších ruských soustav ikon, je to památník velké historicko - umělecké cennosti.

1.3.5 Archandělský chrám

Archandělský chrám v Moskevském Kremlu je zajímavým příkladem dávné architektury a jedním z největších staveb města. Patří k malému počtu dochovaných památníků z období vzniku ruského státu. Car Ivan Kalita, který vládl v Rusku koncem 15. a počátkem 16. století, si přál pro sebe a své následníky úctyhodné místo věčného odpočinku – nový chrám. Jeho stavbou byl v roce 1505 pověřen Ital Alevisio Novi. Tak

vznikl na základech bývalého kostela ze 14. století Archandělský chrám zasvěcený archandělu Michaelovi, ochránci moskevských panovníků. Nejmladší z nádherných kremelských kostelů na Chrámovém náměstí se přitom v mnoha směrech odlišuje od ostatních zdejších církevních staveb. Benátský architekt vytvořil za pouhé tři roky církevní stavbu palácového typu, kterou navrhl v tradičním ruském stylu jako kostel křížového půdorysu, který má jednu hlavní a čtyři vedlejší kupole, jež do zlatého třpytu kremelských bání přinášejí stříbrný jas.

Jedinečným prvkem tohoto kremelského chrámu je také fasáda zdobená klasickými motivy italské renesance. Portály z bílého vápence kráší oblíbené antické motivy – květy, bájná zvířata, arabesky a svíce. Vzhled chrámu dokončeného roku 1508 se stal počátkem nového trendu a v následujících desetiletích bylo mnoho kostelů po celé Rusi zdobeno stejným způsobem.

Přestože je chrám na první pohled velkolepý a přepychový, jeho vnitřní prostor je spíše skromný a pochmurný. Klenba i přes svou úctyhodnou výšku působí trochu tísnivě. Nosné sloupy jsou velmi blízko u sebe a všechny stěny jsou pokryté freskami. Pochmurná atmosféra nutí návštěvníka myslet spíše na četné pohřební slavnosti, které se kdysi v chrámu konaly, než na radostnou službu Bohu.

Některé z ikon na severní a jižní stěně chrámu zobrazují archanděla Michaela a jeho činy. Michael měl být průvodcem zemřelých na cestě na onen svět poté, co jejich duše opustila tělo. Byl také uctíván jako nebeský vojevůdce, takže je na některých freskách zvětšen se zdviženým mečem v boji proti Tatarům.

Největší část nástěnných maleb tvoří portréty těch, kteří jsou zde uloženi k věčnému spánku. Prvním byl Ivan Kalita, který byl zde slavnostně pohřben v roce 1341. Po něm následovala další velkoknízata až k Fjodoru Alexejeviči, bratru Petra Velikého, který byl jako poslední uložen v knížecím sarkofágu do vnitřního prostoru kostela. Nejpozoruhodnější náhrobky z více než 300 let dlouhé historie jsou věnovány careviči Dmitriji a Ivanu Hroznému. Poté, co Petr Veliký učinil sídelním městem v roce 1712 Petrohrad, spočinuli všichni další carové v tamější katedrále Petra a Pavla.

Archandělský chrám se liší zdobností, hojností dekorativních detailů. Severní a západní vchody chrámu jsou ozdobeny řezanými portály, pokryté zlatem a barvami. Hlavní vchod chrámu, zdobený freskami, se nachází v širokém prohloubení – lodžii. Na konci 16. a začátku 17. století byly přistavěny dvě uličky. Interiér chrámu je ztvárněn podle staroruských tradic. [Vvedenskaja 1978, 1-5] [Jonas – Handwerker - Veser 2008, 18-19]

Jednou z největších staveb Moskvy je Archandělský chrám. Řadíme ho k památkám z období vzniku ruského státu. Byl vystavěn, aby sloužil jako místo věčného odpočinku. Je zasvěcen archandělu Michaeli, který ochraňoval moskevské panovníky. Je to budova v tradičním ruském stylu zdobená prvky renesance. Chrám je na první pohled přepychový, kdežto jeho interiéry jsou skromné a ponuré.

1.3.6 Zvonice „Ivan Veliký“

V centru Kremlu, na Katedrálním náměstí, se tyčí velká dvoupatrová věž se zlatou kupolí – zvonice „Ivan Veliký“. Je to významná památka národního i světového stavitelství. Byla postavena v letech 1505 až 1508, její vrchní patro bylo dostavěno v roce 1600. Ve své době byla nejvyšší stavbou Rusi. Byla postavena podle projektu italského architekta Bona Friazina. „Sloup“ zvonice je vyzděn z cihel, podezdívka a základy šestimetrové hloubky jsou z bílého tesaného kamene. Původně zvonice sestávala ze dvou na sebe postavených osmistěňů. Každý z nich byl zakončen otevřenou terasou a galerií s oblouky, v nichž byly umístěny zvony. Sloup byl zakončen kulatou lucernou s kupolí. Podle záměru architekta měla tato stavba nejen kompozičně spojit paláce a chrámy uprostřed Kremlu, ale zároveň měla sloužit jako hlavní pozorovatelná nová pevnost, protože z ní bylo vidět okolí do vzdálenosti 25 až 30 kilometrů.

Koncem 16. století byla zvonice nastavena novou zlatou kupolí s křížem a její výška dosáhla 81 metru. Její silueta v celkovém panoramatu Kremlu i města ještě vynikla. Štíhlý pilíř zvonice je zdoben velice jednoduše, což zdůrazňuje jeho majestátní architekturu.

Krátce po zakončení stavby začali zvonici říkat Ivan Veliký. Někteří kremelští historici spojují původ tohoto názvu se starobyklým kostelem Ioanna Lestvičnika, jenž tu

stál z dob Ivana Kality na místě nové zvonice, jiní se jmény moskevských knížat Ivana Kality a Ivana III., kteří bojovali za osvobození a sjednocení ruských zemí v jednotný centralizovaný stát.

V letech 1532-1543 byla ke zvonici Ivana Velikého stavitelem Petrokem Malym přistavěna ze severu malá zvonice, blízká svou architekturou novgorodsko-pskovským. Je známo, že v ní vedle dalších zvonů visel i zvon zvaný Zvěstovatel a ve druhém patře byla kaple Nanebevstoupení Páně, k níž vedlo z Chrámového náměstí vysoké kamenné schodiště. V roce 1624 byla k této zvonici přistavěna nová budova s jehlancovitou střechou, tak zvaný Filaretův přístavek (na počest patriarchy Filareta, jenž ji dal postavit).

Když v roce 1812 Napoleon ustupoval z Moskvy, jeho vojáci podložili nálože pod veškeré kremelské stavby i pod zvonici Ivana Velikého. Výbuchem byla zničena malá zvonice i Filaretův přístavek, avšak mohutný „sloup“ zvonice výbuch přestál.

V letech 1818-1819 byly poškozené objekty opraveny architektem D. Gilardim podle projektů architektů I. Jegotova a A. Ruska. V architektuře malé zvonice a přístavku se objevily prvky klasicismu, příznačné pro toto období.

Dnes ve zvonici Ivana Velikého visí 21 zvonů, většinou ze 16.-17. století. Největší z nich, vážící 400 pudů (kolem 7 tun), visí uprostřed. Byl odlit v 19. století. Odlévání zvonů patří k nejstarším uměleckým řemeslům na Rusi. Názvy zvonů, takové jako Medvěd, Hluchý, Široký, souvisí se zvláštnostmi jejich znění. Za zvonici je Ivanovské náměstí. [Rodimcevodá – Romaněnková - Smirnovová, 1976, 35-41]

Mezi významné památky Kremlu také patří zvonice „Ivan Veliký“, která se tyčí na Katedrálím náměstí. Byla nejvyšší stavbou své doby v Rusi. Sloužila jako pozorovatelná, bylo z ní vidět 25 až 30 kilometrů daleko. Pilíř zvonice je velice jednoduše zdobený. Výška zvonice dosáhla 81 metrů a dnes v ní visí 21 zvonů, jejichž jména jsou odvozena od jejich zvuku.

1.3.7 Paláce patriarchů a kostel Dvanácti apoštolů

Tyto stavby vznikly v letech 1653 až 1655. Jednoduchost a skromnost vnější architektury kostela kontrastovaly s bohatým a krásným provedením vnitřních pokojů největšího feudála země.

Paláce patriarchů představují zajímavý architektonický komplex staveb. Skládá se z obytných paláců a místností určených pro společenské účely. Zvláštní pozornost si zaslouží ohromný sál – Křížová síň. Jeho plocha je okolo 280 čtverečních metrů. Sloužil jako slavnostní sál, ve kterém se konala zasedání církevních sborů, přijímání nejvyšších duchovních a pořádaly se zde slavnostní obědy. V současné době se v prvním patře bývalých paláců patriarchů nalézá Muzeum užitého umění 17. století.

1.3.8 Velký kremelský palác

Tento palác je složitý architektonický komplex světských a církevních staveb, vztahujících se k různým epochám od 15. století. Palác byl několikrát přestavěn a svojí současnou podobu získal v letech 1838 až 1849. Do revoluce byl palác slavnostní rezidencí carů. Velký kremelský palác skrývá kolem sedmi set sálů a komnat. K vnitřní úpravě paláce bylo použito přírodního i umělého mramoru, jehož vzory a barva se nikdy neopakují. [Rodimceva 1987, 23-87] (*Plánek Kremlu* [online]. © 2011, [cit.3.3.2015]. Dostupné z: <http://pkpvu-2.webnode.cz/novinky/planek-kremlu/>)

1.3.9 Památník V. I. Lenina

2. listopadu roku 1967, krátce před oslavami padesátého výročí Velkého Října, byl odhalen památník V. I. Lenina, umístěný na nejvyšším bodu Kremlu. [Rodimceva 1987, 115]

1.3.10 Ivanovské náměstí

Kromě Katedrálního náměstí se na území Kremlu nachází jiné starobylé náměstí – Ivanovské. Rozkládá se na východ od zvonice Ivana Velikého. Kdysi tu byly budovy prikazů, státních úřadů. Na tomto rušném náměstí písaři z prikazů vyhlašovali carská nařízení a oznamovali provinilcům míru trestu ranami sukovicí.

Přímo na náměstí jsou dvě jedinečná díla slévárenského umění Staré Rusi – Carský zvon a Carské dělo. [Rodimceva 1987, 35-41)

1.3.11 Carské dělo a Carský zvon

Severně od Zvonice Ivana Velikého je čtyřiceti tunové dělo Car. V roce 1586 bylo odlito kovářem Ivanem Čocholem pro Fjodora I., jehož podobizna je vyhotovena na děle. Z děla se nikdy nevystřelilo a nikdy nebyla použita ani dělová koule ležící vedle něj. Je totiž větší než 89 cm široká hlaveň děla. Vedle zvonice se nachází největší

zvon na světě (viz obrázek č. 4), monstrum váží 202 tuny a nikdy nezvonilo.

Jeho předchůdce, 130 tun těžký zvon, spadl ze zvonice během požáru v roce 1701 a rozbil se. S použitím zbytků původního byl ve 30. letech 18. století odlit nový zvon Car. Byl určen carevně Anně Ivanovně. V roce 1737 byl zvon chlazen ve slévárnách v lící jámě, když se dostal do kontaktu s vodou a utrl se asi 11 tunový kus. O 100 let později architekt Monferrand vyzdvihl poničený zvon z jámy a umístil ho na podstavec. Na zvonu jsou basreliéfy⁵ carevny Anny a cara Alexeje spolu s několika ikonami.

Obrázek č. 4, Carský zvon

1.3.12 Zbrojnice

Zbrojnice byla založena roku 1511 Vasilem III. k výrobě a skladování zbraní, carských erbů a insignia carského soudu. Později se zde dělaly šperky, rámy ikon a ozdoby.

Za vlády Petra Velikého byli všichni řemeslníci, zlatníci a stříbrotepci posláni do Petrohradu a Zbrojnice se stala pouhým muzeem uchovávajícím carské poklady. Mnoho z nich bylo zničeno při požáru v roce 1737. Na začátku 19. století byly pro sbírky vybudovány nové prostory. Mnoho z nich se ale nevrátilo z Nižného Novgorodu, kam byly poslány do bezpečí během Napoleonovy invaze roku 1812.

V roce 1851 byla postavena jiná budova, kde měly být schraňovány sbírky, ale později byla zbořena a na jejím místě vyrostl kongresový palác, nyní Kremelský sjezdový palác. Zbrojnice je v současné době ve velkém kremelském paláci. I přes všechna neštěstí, která sbírky potkala během staletí, má Zbrojnice stále hodně co nabídnout.

1.3.13 Alexandrovský park

První veřejný park, Alexandrovský, se rozprostírá podél západní kremelské zdi. Rozkvetlé květinové záhony a působivý výhled na Kreml dělá toto místo atraktivním pro místní i pro turisty. V 17. století tudy tekla řeka Něglinnaja s jezy a mlýny okolo

⁵ Bas-reliéf (nízký, plochý reliéf), kde se motiv od pozadí neodděluje. Nejběžnější druh reliéfu, hlavně na fasádách budov, na vnitřních stěnách a stropěch, na náhrobních kamenech, ale také na plaketách, mincích a medailích.

břehů. Když byla řeka svedena do podzemí, založil architekt Osip Bove v roce 1821 zahrady. [Vorhees 2007, 57 - 61]

1.3.14 Spasská (Frolovská) věž

Spasská věž (viz obrázek č.5) je nejkrásnější věž moskevského Kremlu a také jeho hlavní brána. Byla postavena v roce 1491 pod vedením architekta Pietra Antonia Solaria.

Touto věží byla započata výstavba východní fronty kremelských opevnění. Předpokládá se, že původní název „Frolovská“ byl odvozen od kostela Frola a Lavra, jenž stál na ulici táhnoucí se od brány této věže. Od věže směrem k náměstí je vysunutá střílna se dvěma postranními baštami⁶. V tomto místě byl vodní příkop překlenut padacím řetězovým mostem.

Obrázek č.5, Spasská věž s hodinami

V 15. století byla tato čtyřboká věž, tehdy o polovinu nižší než dnešní, zakončena dřevěnou nástavbou, v níž visel zvon. Ale již v roce 1625 se na hlavní věži v Kremlu objevuje vysoký mnohostupňovitý jehlanec, který k ní přistavil ruský architekt Bažen Ogurcov. Dolní část nástavby byla ozdobena akádou s jemným vzorem v bílém kameni, věžičkami, pyramidkami a sochami fantastických tvorů. Do výklenků oblouků byly postaveny sochy z bílého kamene, pro které byl na příkaz cara Michaila Fjodoroviče ušit oděv, aby zakryl jejich nahotu – natolik neobvyklý byl tehdy na Rusi pohled na obnaženou sochu. Při požáru v roce 1654 sochy ohořely a rozpadly se.

Hlavní branou Frolovské věže slavnostně přijížděli do Kremlu carové, cizozemská poselstva a procházela církevní procesí. Nesmělo se tu však projíždět na koni a procházet s pokrytou hlavou, dokonce i carové museli tento zákaz respektovat.

V roce 1658 byla věž přejmenována na Spasskou, neboť nad její branou ze strany Rudého náměstí bylo umístěno vyobrazení Spasitele.

Od pradávna byly na Spasské věži hodiny. V 16. století se letopis zmiňuje o

---

⁶ Bašta je fortifikační prvek středověkých hradeb. Přispívá k aktivní obraně hradebních zdí, bývaly v ní umístěny střílny.

jejich opravě. V roce 1625 Angličan Christopher Galloway sestrojil nový orloj. Pomáhal mu v tom ruský kovář Ždan se synem a vnukem a hodinové zvony odlil slévač Kirill Samojlov. Hodiny měly otáčivý ciferník.

Orloj, jenž vidíme na Spasské věži dnes, sestrojili bratři Butenopové, o čemž svědčí pamětní nápis. Jeho kovové konstrukce a nové vnitřní zařízení věže byly zhotoveny podle projektu architekta Konstantina Thona.

Orloj zabírá tři podlaží věže a sestává ze tří jednotlivých uzlů: z mechanismu chodu, z mechanismu pro odbíjení čtvrt hodin a z mechanismu pro odbíjení hodin. Mechanismy jsou uváděny do chodu závažími o váze 160 až 224 kg. Přesnost chodu zajišťuje kyvadlo vážící kolem 32 kg.

Bicí mechanismus se skládá z deseti zvonů pro odbíjení čtvrt hodin a jednoho zvonu, jenž odbíjí hodiny. Tento zvon váží 2160 kg a zvony pro odbíjení čtvrt hodin 320 kg. Zvony byly odlity v 17. a 18. století a jsou umístěny ve zvonici pod jehlancovitou věží.

Hodiny bijí za pomoci kladívka, jež je spojeno s mechanismem i zvonem. Až do roku 1937 se hodiny natahovaly ručně, dnes jejich chod zajišťují tři elektromotory.

Hodiny mají ciferník na všech čtyřech stranách věže. Průměr každého ciferníku je 6,12 m, výška číslic 72 cm, délka hodinové ručičky 2,97 m, minutové 3,28 m. Okrajový rám, číslice a ručičky jsou pozlacené.

Za revolučních bojů v říjnu 1917 byl orloj poškozen výbuchem granátu. Kremelský hodinář N. Berens orloj na pokyn V. I. Lenina opravil a M. Čeremnych seřídil jejich zvonové ústrojí na melodii Internacionály⁷. Odbíjením těchto hodin začínal i končil pracovní den sovětské země. Věž spolu s hvězdou měří 71 m.

Spasská věž je považována za nejkrásnější věž Kremlu a zároveň je to jeho hlavní brána. Již odedávna byly na Spasské věži hodiny. Orloj zabírá tři podlaží věže. Ciferník je na každé straně věže a průměr každého z nich je přes 6 metrů. Okrajový rám, číslice a ručičky jsou pozlacené. Jejich zvonové ústrojí je seříděno na melodii Internacionály. Věž i s hvězdou je vysoká 71 metrů.

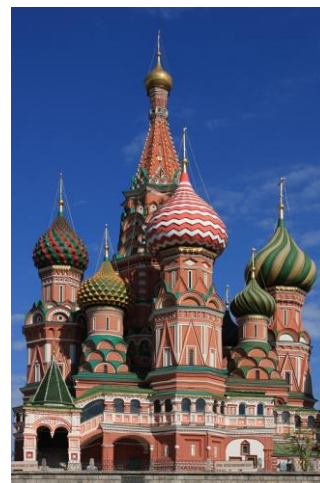
⁷ Internacionála je mezinárodní hymna dělnického hnutí, spojovaná především s komunismem, zpívaná ale i v socialistických, sociálně demokratických a anarchistických kruzích. Jde o jeden z nejvýznamnějších symbolů levice.

2. DALŠÍ HISTORICKY VÝZNAMNÁ MÍSTA NA RUDÉM NÁMĚSTÍ

2.1 Chrám Vasila Blaženého

Naproti Spasské věži, kde se jižní strana náměstí snižuje k řece Moskvě, se skví jedinečná památka ruské architektury. Žádná jiná budova v Moskvě není tak známá jako pohádkový chrám Vasila Blaženého (viz. obrázek č. 6) na Rudém náměstí.

Chrám nechal postavit car Ivan Hrozný na památku dobytí Kazaně a připojení Kazaňského a Astrachaňského chanátu k Rusku. Podle carova přání měla velikost a tvar chrámu vyjadřovat triumfální vítězství nad Tatary.

Obrázek č.6, chrám Vasila Blaženého

Za architekty stavby, která se svými pestrými kupolemi výrazně odlišuje od ruského stavebního stylu, jsou považováni Postnik a Barma. V roce 1957 byly objeveny staré prameny, na jejichž základě lze předpokládat, že „Posnik a Barma“ byl jeden člověk – stavitel Posnik Jakovlev zvaný Barma. V letech 1555 – 1561 byla na místě zchátralého rozebraného kostela Trojice postavena stavba, do té doby na Rusi nevídaná.

Nad náměstím se vzepnulo do výše osm věžovitých kaplí, ověšených barevnými, nenapodobitelně tvarovanými báními. Jsou umístěny nad vysokou podezdívkou a malebně rozmístěny v osách a úhlopříčkách kolem deváté, ústřední sloupovité kaple, završené štíhlým jehlancem. Pohádková a bizarní bohatost architektonických forem, slavnostnost a živost výzdoby vytvářejí neobyčejně ladný celek.

Podle místa, kde byl chrám postaven, byl zprvu nazýván chrámem Pokrova na rvu. Když však k němu v roce 1588 přistavěli desátou kapli nad hrobem jurodivého Vasilije, který byl v Moskvě uctíván, lid začal chrám nazývat chrámem Vasilije Blaženého.

Chrám stojí na oválné kamenné terase, jež je obroubena tepanou železnou mříží.

Vzhled chrámu se značně změnil jednak v důsledku požárů a také vlivem částečných přestaveb.

Hned po vítězství Říjnové revoluce byl chrám převzat pod zvláštní ochranu státu.

Systematické vědecké restaurační práce, zahájené v roce 1921, pomohly navrátit této památce její původní kouzlo.

Již v roce 1923 se chrám stal architektonicko-uměleckým muzeem. Od roku 1929 je Pokrovský chrám odbočkou největšího muzea v zemi – Státního historického muzea. Restauráční práce pokračovaly i po Velké vlastenecké válce. V letech 1954 – 1956 byly obnoveny monumentální malby na stěnách a v ústředním jehlanci. Je to jedna z nejpopulárnějších památek Moskvy. Denně ho navštíví více než million lidí.

Po vstupu do muzea se ocitnete v malé kapli, kde je instalována výstava, seznamující s historií vzniku tohoto skvostu staroruského stavitelství 16. století.

Masivní dolní část chrámu tvoří základnu pro devět horních kaplí. Dříve se této spodní části užívalo jako klenotnice pro úschovu církevního, státního i soukromého bohatství. V jedné z přízemních místností jsou vystaveny ruské a tatarské bodné, sečné a střelné zbraně ze 16. století.

Na první pohled se zdá, jako by stavitel chrámu neměl přesný plán. Ale pravý opak je pravdou - prostory chrámu sledují přísně geometrické uspořádání. Základem je křížový půdorys, na každé straně a ve středu byly postaveny kaple. Boční kaple jsou vzájemně propojeny krytým prostorem s kupolí, v němž se nachází oltář. Tak vznikl osmiúhelník, v jehož středu se nachází hlavní chrám. Při pozornějším pohledu na chrám je zřetelně vidět jeho základní strukturu. Střední prostor nese nejvyšší, ke špici se zužující, věž korunovanou zlatou kupolí. Čtyři kaple na okrajích kříže korunované kupolemi jsou výrazně vyšší než menší spojovací prostory. Rozpoznání vlastní struktury ztěžuje jak různá barva kupolí, tak nepravidelná fasáda.

Základní tvar chrámu Vasila Blaženého má hluboký význam, i když není zcela jasné, zda to bylo záměrem architekta, nebo došlo k této interpretaci až v pozdější době. Důvodem daného uspořádání devíti kaplí prý byla skutečnost, že obléhání Kazaně trvalo osm dní – proto osm vnějších staveb. Hlavní kaple symbolizuje devátý den, kdy tatarské hlavní město konečně padlo do rukou cara. Jiné vysvětlení pro osm vnějších kaplí vychází ze součtu tvořeného číslicí tři (trojjedinnost Boží) a pět (triumfální číslo Krista jako vládce světa).

I když chrám zvenčí působí majestátním, pohádkovým a nesmírně přepychovým dojmem, jsou jeho vnitřní prostory již méně okázalé. Návštěvník nevstoupí do ohromující chrámové lodi, ale čeká ho klidná procházka malými kaplemi. Mše se zde nekonají již dlouho – od Říjnové revoluce je chrám Vasila Blaženého muzeem.

Zdobí obálky knih pojednávajících o Moskvě, tisíce lidí ho denně fotografují a objevuje se téměř na každé pohlednici Moskvy- pestrobarevný zázrak fascinující krásy, chrám Vasila Blaženého na Rudém náměstí. Ne Kreml, ale právě tato stavba je skutečným symbolem Moskvy, a tím i celého Ruska. Žádná jiná ruská stavba nedosáhla takové světové proslulosti. V neposlední řadě lze návštěvu doporučit také pro krásný výhled na Kreml a Rudé náměstí. [Rodimcevodá – Romaněnková - Smirnovová 1976, 150-154][Jonas – Handwerker - Veser 2008, 32-33]

Mezi nejznámější památky Rudého náměstí a celé Moskvy bezpodmínečně patří chrám Vasila Blaženého. Jeho vzhled vyjadřuje triumfálnost vítězství Rusů nad Tatary. V době, kdy byl chrám postaven, to byla stavba naprosto nevídaná. Typické jsou jeho nenapodobitelně tvarované bání a barevnost exteriéru. Jeho barevnost a design tvoří ladný celek. Současná podoba chrámu se značně liší od původní, což je výsledkem četných požárů. Je to jedna z nejpopulárnějších památek Moskvy a denně ji navštíví přes milion lidí. Navenek chrám působí majestátně a přepychově, jeho interiér je však méně okázalý.

2.2 GUM

Obrázek č. 7, exteriér GUMu

Zdaleka ne každý podnik má tak dlouhou a bohatou historii jako horní obchodní pasáže (Верхние торговые ряды) – nynější GUM (Главный универсальный магазин) (viz. obrázek č. 7). Jen několik obchodních pasáží v Rusku se právem pyšní tím, že byly založeny před více než stoletím a fungují do současné doby. GUM vždy byl a navždy zůstane největším obchodním domem v Rusku.

Budova obchodního domu byla postavena paralelně s kremelskými stěnami v

letech 1890-1893 podle projektu A.N.Pomeranceva. Zdvojené nevysoké věžičky nad hlavním vchodem nenarušují architektonickou harmonii se sousední budovou Historického muzea. Uspořádání budovy zahrnuje podélné dvoupatrové pasáže s hlubokými sklepy. Architektuře GUMu přidává na unikátnosti skleněná střecha půlkruhového tvaru, na pohled lehká a prolamovaná. Je to konstrukce s průměrem 14 metrů, na kterou bylo spotřebováno více než 50 000 liber⁸ kovu. Rozprostírá se čtvrt kilometru podél kremelské zdi. Budova GUMu spojuje od východu Rudé náměstí s Kremlem a Historickým muzeem.

Mezi obchodními institucemi Ruska na konci 19. století zaujímaly horní obchodní pasáže (Верхние торговые ряды) mimořádné místo. Této velké obchodní pasáži⁹ náležela významná ekonomická funkce celého státu. Rozmístění obchodních pasáží v samém srdci Moskvy, dávném centru ruského obchodu, předurčovalo jejich bohatou historii. Plány Moskvy i archeologické památky svědčí o tom, že už v 17. století se v obchodních pasážích na Rudém náměstí soustředil téměř všechen maloobchod i velkoobchod Moskvy. Místo, na kterém se GUM nyní nachází, bylo již odedávna rušným obchodním centrem města. Ze strany Rudého náměstí, a to i z dálky, vypadaly bývalé horní obchodní pasáže, přeplněné lidmi a povozy, velice solidně. Naproti památníku Mininu a Požarskému, který v té době stál v centru Rudého náměstí, stála jednopatrová stavba se dvěma centrálními věžičkami, osmi sloupy, pravoúhlými okny v přízemí a půlkruhovými v prvním patře. Kamenná budova zakrývala výhled na seskupení malých dřevěných obchůdků, které byly často ničeny požáry. K požárům docházelo několikrát ročně, zejména v zimě, kdy si obchodníci přitápěli kamny, aby se zahřáli. Naštěstí se největší požár v roce 1812 vyhnul obchodním pasážím. Roku 1815 byly vystavěny nové budovy horních obchodních pasáží. Soukromé vlastníky, kteří zaujímali celou čtvrtinu budovy, se nedařilo přemluvit ani na základní opravy. Budova se rozpadala před očima, návštěvníkům hrozilo nebezpečí úrazu. Ve druhé polovině 19. století, když v Rusku nastal prudký rozvoj průmyslu a obchodu, obchodní pasáže již nevyhovovaly potřebám té doby.

V roce 1869 byl podán návrh na zbourání starých horních obchodních pasáží a vystavění nových. Téměř všichni majitelé se postavili proti tomuto návrhu, protože to

---

⁸ 1 libra= 0,454 kg

⁹ Pasáž – (od francouzského slova průchod, přejití), typ obchodní nebo úřední budovy, ve které jsou obchody rozmístěny po stranách průchodu

narušovalo jejich rodová práva, neboť již jejich otcové a dědové tam obchodovali. Obchodníci se proto spojili proti zbourání budovy, vytvořili komisi a sestavili seznam podmínek, i když věděli, že jsou nesplnitelné. Spor se protahoval a obchodníci ztráceli naději. Roku 1888 byl vyhlášen konkurz na lepší projekt horních obchodních pasáží. Konkurz vyhrál A. Pomerancev. Jeho úmyslem bylo vytvořit hlavní část horních obchodních pasáží v podobě tří horizontálních a vertikálních pasáží, které se budou protínat. Horní obchodní pasáže tvořily dvě budovy. Hlavní budovu zná v současné době každý obyvatel Moskvy, jedná se o tzv. GUM. V létě 1889 začaly přípravy na výstavbu a následující rok byly položeny základy budovy. Obrovské horní obchodní pasáže s dvěma budovami a celou podzemní pasáží, centrálním topením a vlastní elektrárnou byly hotovy za dva a půl roku. Slavnostní otevření se konalo 2. října 1893. V létě tohoto roku nebylo populárnějšího místa vhodného k procházkám. Lidé přicházeli s celými rodinami a pod skleněnou střechou si vše prohlíželi. Celá obchodní plocha byla rozdělena mezi obchodníky, ale už to nebyly krámký ale salony. Salony ohromovaly zákazníky překrásným nábytkem, velkým množstvím zrcadel a bohatou výzdobou. Ve 322 obchodech, rozmístěných na třech podlažích, měli na prodej prakticky všechny druhy průmyslových a potravinových výrobků. Místnosti v suterénu byly využívány pro velkoobchod. Obchodní pasáže nabízely množství dalších služeb jako např. kadeřnictví, zubní ordinaci nebo poštu, aby přilákaly co největší množství zákazníků. V horních obchodních pasážích používali úplně poprvé ceníky. Do té doby cenu nabízel zákazník. Jinými slovy, už nebylo možné dohadovat se o ceně, což byl oblíbený druh zábavy lidí. Pasáže šly příkladem evropským obchodním centrům té doby, ve kterých se nejen obchoduje, ale i pořádají výstavy a koncerty. Od roku 1895 se zde začaly také konat hudební večery. Lidé sem nepřicházeli jen nakupovat, ale i procházet se, trávit volný čas, prohlížet si výrobky a odpočívat.

Říjen roku 1917 se stal rozhodujícím momentem jak pro zemi, tak i pro horní obchodní pasáže, které byly stejně tak jako jiné obchodní podniky nacionalizovány. V období minulých 26 let si obchod v horních obchodních pasážích vedl velice dobře a vzkvétal, ale po nacionalizaci začal upadat a roku 1918 úplně skončil. Velice brzy po říjnových událostech všem obchodníkům sebrali výrobky i jejich obchody a salony. Ještě téhož roku se tam usídlily sovětské úřady a pasáže začaly být monotónní.

Obchodování se do těchto míst vrátilo v roce 1921, kdy vznikl tzv. GUM – státní obchodní dům (Государственный универсальный магазин, универмаг). V něm jen máloco připomínalo lesk mramoru a světla. Prodávali v něm kancelářské potřeby, což plně odpovídalo duchu té doby. V mnohých dalších městech země se rovněž začaly objevovat obchodní domy se stejným názvem - GUM. Ve 30. letech 20. století začalo být obchodování z GUMu opět vytlačováno. Rozhodujícím momentem v osudu GUMu se mohla stát směrnice týkající se rekonstrukce centra Moskvy. Bylo v plánu rozšířit Rudé náměstí tak, aby se jeho plocha zdvojnásobila a obchodní pasáže, které by překážely v realizaci toho plánu, se měly zbourat. Plán byl ale naštěstí odložen.

V období Velké vlastenecké války byl GUM využíván jako sídlo některých státních institucí. Přestože v červnu 1941 probíhala evakuace obyvatel a institucí, žil GUM dál svůj vlastní život.

Na konci 40. let celá země napravovala škody způsobené válkou, budovala a opravovala zničená města. Po válce měl být vystavěn památník Obětem Velké vlastenecké války a zdálo se, že GUM tomuto projektu překáží, ale původní plán se nikdy neuskutečnil.

Zanedlouho po smrti J. V. Stalina se do GUMu začali opět stěhovat obchodníci, a proto je rok 1953 považován za nové zrození tohoto obchodního domu. Nejprve bylo nutné provést rekonstrukci staré budovy. Více než 200 institucí se podílelo na opravách tím, že posílaly různá zařízení, stroje a stavební materiál. Rekonstrukce byly dokončeny téhož roku a byl obnoven největší obchodní dům v zemi. Struktura obchodního domu zahrnovala 11 oddělení: textilie, oblečení, obuv, pletené výrobky, domácí potřeby, nábytek a koberce, kožichy a pokrývky hlavy, kancelářské potřeby a hračky. (viz. obrázek č. 8)

Obrázek č. 8, oddělení rekreačního zboží

GUM se neustále rozvíjí i dnes. V současné době se buduje obchodně – rekreační komplex spojující progresivní současnost a slavnou historii. Je pro lidi připravené žít v rozvíjející se společnosti. Např. na internetových stránkách <http://www.gum.ru/news/> lze najít aktuální informace na každý den, nabídky různých firem, program pro děti v dětském obchodním domě aj.

Vylepšují se vnitřní prostory, byl vystaven legendární kinosál. V současné době jsou v provozu 3 kinosály. (viz. obrázek č. 9)

Obrázek č. 9, kinosál v GUMu

Architektonické prvky jsou doplněny řetězy elektrických světýlek. Není to jen centrum volného času a obchodu ale i kulturní centrum.

Obrázek č. 10, kluziště v blízkosti GUMu

Od r.2006 se stalo tradicí bruslení v bezprostřední blízkosti GUMu. Kluziště (ГЫМ-каток) (viz. obrázek č. 10) získalo slávu jako nejstylovější kluziště hlavního města, má kapacitu 450 osob a je otevřené denně od 30. listopadu do 9. března.

Od roku 2007 znovu těší zákazníky fontána v centru GUMu. Je to legendární a unikátní konstrukce. Je to jedno z nejoblíbenějších míst setkání obyvatel Moskvy i turistů.

V r. 2013 proběhly grandiózní oslavy 130. výročí vzniku tohoto nejznámějšího obchodního domu v historii Ruska. Na internetových stránkách lze zhlédnout asi dvacetiminutové video přibližující historii i současnost obchodního domu.

Závěrem lze říci, že GUM není jen pouhý obchodní dům, ve kterém je možné koupit prakticky všechno. Je to celá obchodní čtvrť, ve které je i lékárna, pobočka banky a květinářství. Obchodní dům je architektonický památník, je to zároveň příjemná zóna odpočinku s restauracemi a kavárnami. Je to umělecká galerie a

Obrázek č. 11, interiér GUMu

místo, kde se uskutečňují kulturní setkání. GUM je neodmyslitelnou součástí ruské historie. Každý je ohromen jeho designem a honosností. (*История ГУМа* [online]. [b.r.], [cit.4.3.2015].

Dostupné z: <http://gum.ru/history/>)

GUM je známý svou dlouholetou a bohatou historií. Je a vždy bude největším obchodním domem Ruska. Věžičky nad hlavním vchodem architektonicky ladí se sousedním Státním historickým muzeem. Skleněná střecha podtrhuje unikátnost této působivé budovy.

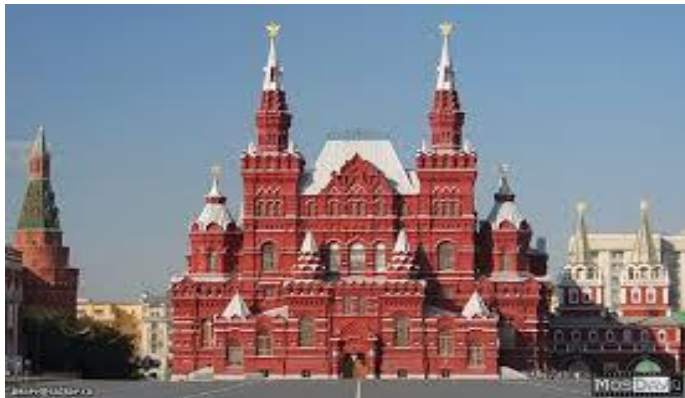

Obrázek č. 12, GUM a Rudé náměstí

Horní obchodní pasáže (nynější GUM) představovaly ekonomické centrum celého státu. Jejich slávu předurčilo již to, že se nacházejí právě v centru hlavního města. Po častých požárech se budova hroutila před očima a v 19. století již nevyhovovala potřebám doby. V roce 1889 začaly opravy a 4 roky poté byly pasáže otevřeny. Obchodní pasáže nabízely všechny možné druhy služeb. V historii obchod ještě několikrát z pasáží zmizel, ale roku 1953 byly dokončeny rekonstrukce a došlo k obnovení největšího obchodního domu v Rusku. GUM se neustále rozvíjí i dnes. Tradicí se stalo bruslení v blízkosti GUMu.

Tento významný obchodní dům není jen centrum obchodu, ale i centrum kultury a odpočinku. GUM je chloubou Moskvy.

2.3 Státní historické muzeum

Obrázek č. 13, Státní historické muzeum

Historické muzeum je obrazem ruského života od jeho počátků do současnosti. Na severním konci Rudého náměstí proti nádhernému chrámu Vasila Blaženého stojí podobně zdobná stavba Historického muzea. Mohutná budova z červených pálených cihel tvoří rozhraní náměstí a živého městského centra. Její hravá fasáda ozdobená mnoha malými věžičkami, výstupky a stříškami připomíná pohádkový zámek uprostřed města. Ale o žádný omyl se nejedná. Když roku 1872 zadala Ruská archeologická společnost stavbu muzea na Rudém náměstí, měli se stavitelé inspirovat protějším chrámem. Tak na místě, kde kdysi stála první moskevská univerzita, vznikla budova, jejíž fasádu zdobí nesčíslné množství dekorativních prvků a která se stala jednou z charakteristických architektonických zajímavostí určujících ráz tohoto místa. Aby nebyl narušen vzhled starobylého náměstí, architekt se snažil přizpůsobit četné detaily stavby prvkům staroruského stavitelství. Avšak strohá symetričnost celé kompozice ještě podtrhla násilnost spojení jednotlivých architektonických prvků. Zato pokud jde o vnitřní řešení této budovy, svým účelem zcela nové, autoři projektu splnili svůj úkol skvěle. Racionálně rozmístili prostory muzea, schodiště a přechody, dovedně využili osvětlení sálů.

Expozice muzea jsou rozmístěny v jedenácti prostorných sálech. V jeho fondu bylo koncem minulého století kolem 300 tisíc exponátů.

Po Velké říjnové socialistické revoluci se Historické muzeum stalo důležitým

vědeckým střediskem, kde se shromažďují, zkoumají, zveřejňují a uchovávají materiály, dokumenty a exponáty, přibližující dějiny Ruska. Je zde zachycen vývoj od počátků Kyjevské Rusi přes tatarskou nadvládu a carské koruny až k Říjnové revoluci. V muzejních fondech je nyní kolem 4 miliónů předmětů a 44 tisíc archívních dokumentů. V 48 sálech je soustředěn pouhý zlomek gigantické sbírky. Velká část sbírky se dostala do vlastnictví muzea teprve po zestátnění majetku po Říjnové revoluci. V muzeu se ocitnete uprostřed největších numizmatických a archeologických kolekcí v Rusku. Jsou tu velmi vzácné sbírky starých rukopisů, manuskriptů, knih vytištěných před Nikonovou reformou¹⁰, vzácné ukázky ruských, východních a západních zbraní, nesmírně bohaté sbírky ruských i cizozemských tkanin, oděvů, předměty dekorativně užitého umění a domácí potřeby od nejstarších dob až do našich dnů, zhotovené z nejrůznějších materiálů. To vše upoutává pozornost odborníků a vědců celého světa. Ročně se s exponáty této největší sbírky na světě seznamuje přes dva milióny návštěvníků.

K zajímavostem budovy patří také její překrásná zadní strana. Historické muzeum totiž odděluje Rudé náměstí od Manéže, a proto jeho zadní straně byla věnována stejná pozornost jako průčelí. Jediným rozdílem je, že tato část není tak bohatě zdobená, ale její členění je spíš strohé.

Před muzeem stojí velký památník – jezdecká socha Georgije Žukova, legendárního generála Rudé armády.

Vedle Historického muzea směrem k chrámu Matky Boží Kazaňské se tyčí pozoruhodná brána Vzkříšení, která s muzeem tvoří architektonickou jednotu. Stavbu charakterizují dvě špičaté věže, na jejichž vrcholku sedí ruské dvojité orlice. I tato brána padla za oběť Stalinově nenávisti, avšak stavba ze 16. století byla v 90. letech 20. století obnovena přesně podle originálu. [Rodimcevodá - Romaněnková - Smirnovová 1976, 155-156] [Jonas – Handwerker – Veser 2008, 38-39]

Státní historické muzeum zobrazuje historii Ruska od jeho počátku. Je to mohutná zdobná budova nacházející se na Rudém náměstí. Svou zdobností připomíná pohádkový zámek. Muzeum stojí na místě bývalé univerzity a je typickým prvkem Rudého náměstí. V 48 sálech je vystavena pouze část sbírky čítající okolo čtyř miliónů předmětů. Ročně si tyto exponáty přijde prohlédnout přibližně dva milióny návštěvníků.

---

¹⁰ Nikonovy reformy měly napravit pokřivenou ruskou tradici, tj. srovnat ji s řeckým pravoslavím. Byly opravovány bohoslužebné knihy (už i dříve, avšak za Nikona velmi energicky) a některé církevní zvyky.

2.4 Mauzoleum V. I. Lenina

U Kremelské zdi na Rudém náměstí se nachází strohá budova podobná pyramidě. Byla postavena z leštěné tmavě červené žuly a z černého labradoritu. Tak vypadá mauzoleum V. I. Lenina. Leninův život ukončila roku 1924 těžká choroba.

Po jeho smrti se na Rudém náměstí lidé z celé země loučili s Leninem, tvůrcem a zakladatelem Komunistické strany Sovětského svazu a prvního socialistického státu na světě. Údajně mnoho lidí z celého SSSR si přálo, aby jeho tělo bylo zachováno pro budoucí generace. Jeden z předních ruských patologů Alexej Ivanovič Abrikosov tělo druhý den nabalzamoval, aby vydrželo v původním stavu až do doby Leninova pohřbu.

Mauzoleum, jak ho známe dnes, je již třetí v pořadí a bylo postaveno roku 1930. První provizorní mauzoleum, bylo zbudováno ze dřeva za pouhé tři dny poté, co Lenin zemřel. Na jaře roku 1924 bylo postaveno druhé, rovněž dřevěné, ale mnohem slavnostnější.

Ve Smuteční síni mauzolea je umístěn křišťálový sarkofág s Leninovým tělem. Ve dne v noci u mauzolea stála čestná stráž a to až do roku 1993. Přesně 2 minuty a 45 sekund před koncem každé hodiny se v bráně Spasské věže objevil závodčí se dvěma strážnými. Trojice pak slavnostním pochodovým krokem kráčela po Rudém náměstí k mauzoleu. Střídání stráží probíhalo každou hodinu.

Architektura mauzolea je velmi jednoduchá a právě tím působivá (viz. obrázek č.14). Mauzoleum se stalo nejen organickou součástí Rudého náměstí, ale i jeho skutečnou dominantou. Mnohé se v Moskvě změnilo od roku 1924, jen dlouhá řada lidí, kteří se denně přicházejí poklonit Leninovi, není o nic kratší.

Během měsíce a půl otevřenou rakev zhlédlo 100 000 lidí. Během let 1924–1972 navštívilo muzeum 10 milionů lidí. V 50. letech byl vedle Lenina vystaven i Stalin. V době destalinizace však bylo jeho tělo odstraněno a pochováno u kremelské zdi. Mnoho lidí zpochybňuje autenticitu těla, protože některé jeho části vypadají, jako by byly uměle vyrobené (z vosku).

Obrázek č. 14, Mauzoleum V. I. Lenina

Je teoreticky možné, že postupem času musely být poškozené části vyměněny. Takové spekulace však sovětská i ruská vláda vždy odmítaly.

Z mauzolea turisté většinou zamíří ke kremelské zdi, do níž jsou uloženy schránky významných vědců a umělců. Po obou stranách mauzolea jsou rozmístěny společné hroby bojovníků za vítězství velkého Října. [Dubinskaja 1983, 38 – 39]

Pro mauzoleum V.I. Lenina je typická strohost, jednoduchost a tvar pyramidy. Po Leninově smrti si údajně mnoho lidí přálo, aby bylo jeho tělo zachováno, a tak bylo nabalzamováno. Mauzoleum jak ho známe dnes je již třetí v pořadí a vystřídalo dvě provizorní, která byla vyrobena ze dřeva. V obřadní síni mauzolea je skleněný sarkofág s Leninovým tělem. Mauzoleum se stalo dominantou Rudého náměstí a neustále do něj proudí zástupy lidí. Mnoho lidí nevěří autenticitě těla, protože některé jeho části vypadají uměle.

2.5 Chrám Matky Boží Kazaňské

Chrám Matky Boží Kazaňské na okraji Rudého náměstí je místem spočinutí a upřímných modliteb.

Chrám Matky Boží Kazaňské na okraji Rudého náměstí vypadá mezi přepychovými budovami Historického muzea a obchodního domu GUM malý a stísněný, ale přesto působí sebevědomým dojmem. Jeho veselá bílá a červená fasáda se zdá být v sousedství monumentálních staveb téměř nepatřičná, a přesto sem patří. Na okraji rušného světa nabízí klidné místo k rozjímání a modlitbě, a právě proto je pro mnoho lidí tak přitažlivý.

Kazaňský chrám, jak bývá stručně označován, je symbolem živé víry v Rusku. Snaha dosáhnout západního standardu, touha po moderním životním stylu s jeho luxusem a společenskými symboly je dnes v Moskvě všudypřítomná. Přesto nelze přehlédnout, jak hluboce je v lidech zakořeněna ortodoxní víra.

To nedokázaly změnit ani důsledné represe v období Sovětského svazu. Komunisté, podobně jako kdysi Napoleon, zneužívali kostely a kláštery pro ustájení koní či jako vězení. Rudé brigády pronásledovaly věřící v celé zemi a internovaly je v pověstných lágrech. V polovině 30. let minulého století bychom našli jen několik

kostelů, v nichž se konaly liturgie. Kostely a kláštery se měnily na ruiny všude, kam sovětská moc dosáhla.

Zánik Sovětského svazu znamenal dramatickou změnu a ruská pravoslavná církev dnes zažívá skutečnou renesanci. Byl jí navrácen zestátněný majetek a zničené kostely a kláštery jsou rychle renovovány. V roce 2006 nechal prezident Putin, který se sám označuje za věřícího, dokonce znovu zavést na školách vyučování náboženství. Kazaňský chrám je mimořádně zřetelným dokladem novodobé historie pravoslaví v Rusku.

V roce 1612 osvobodil kníže Požarskij Moskvu, a tím i Rusko od polsko-litevské nadvlády. S sebou si přivezl vzácnou ikonu – Matku Boží Kazaňskou. Ikona byla později označena za zázračnou a v roce 1635 byl pro ni postaven na Rudém náměstí samostatný chrám v typicky ruském stylu.

Chrám se však stal překážkou při pořádání květnových oslav a přehlídek revolučních gard a na Stalinův příkaz byl srovnán se zemí. Svatá ikona dočasně zmizela ze světa. Teprve později byla mnohem mladší kopie této ruské svátosti objevena ve Vatikánu a vrácena do Moskvy.

V roce 1993 přišel okamžik, který byl po dlouhou dobu považován za nemožný – na stejném místě vyrostl chrám v původní podobě. (viz obrázek č. 15) V roce 2004 papež Jan Pavel II. vrátil ruské pravoslavné církvi ikonu Matky Boží Kazaňské, které si

sám osobně velmi cenil. Tento čin byl důkazem smíření východní a západní církve.

Dnes se věřící mohou znovu sklánět před svou svátostí. Střežený vchod Kazaňského chrámu je denně otevřen každému, kdo ve shonu a ruchu metropole hledá duchovní útěchu. [Jonas – Handwerker - Veser 2008, 36-37]

Obrázek č. 15, chrám Matky Boží Kazaňské

Shrnu- li informace, které jsem získala z této kapitoly, lze říci, že Kazaňský chrám je replika původního chrámu vystavěného v 17. století na oslavu vyhnání

polských útočníků. O tři století později je chrám zbourán, protože překážel průvodům květnových oslav. Replika chrámu leží naproti severnímu konci GUMu a byla postavena roku 1993. Je zde uložena ikona Matky Boží Kazaňské. Dnes se v chrámu koná řada pobožností.

2.6 Tzv. Lobnoe mesto

Nedaleko chrámu Vasila Blaženého je tzv. Lobnoe mesto (Лобное место), které zřejmě vzniklo před více než čtyřmi sty lety na místě, které bylo dříve užíváno pravděpodobně jako popraviště. Odtud, z tohoto vyvýšeného místa car a vysocí církevní hodnostáři promlouvali k lidu, zde se ohlašovaly carské rozkazy a předčítaly státní listiny. Dnešní podobu mu v 80. letech 18. století dodal známý architekt M. Kazakov, který ho obložil bílým kamenem. V posledních letech se Lobnoe mesto nejednou opravovalo. [Rodimcevová – Romaněnková - Smirnovová 1976, 154-155]

ZÁVĚR

Bakalářská práce je věnována Rudému náměstí od historie po současnost. Cílem práce bylo vytvořit souhrn teoretických informací, opírajících se především o tištěnou literaturu a rovněž o aktuální informace získané na internetových stránkách. Protože je práce zaměřená především na charakteristiku jednotlivých míst a památek nacházejících se na Rudém náměstí, jsou do textu vloženy také fotografie ilustrativního charakteru a obrázky některých míst, o kterých se ve své práci zmiňuji. Informace jsou zpracovány tak, aby je mohl využít student, který vyjíždí na stáž do Moskvy nebo každý, kdo se chystá poznávat památky Moskvy.

Práce je rozdělena do dvou stěžejních kapitol, obsahuje slovníček aktuálních výrazů souvisejících s tématem a ilustrační obrazovou přílohu. První kapitola je zcela věnována kulturně historické charakteristice Rudého náměstí a Kremlu. Jednotlivé podkapitoly si všímají podob Kremlu v průběhu staletí, popisovány jsou jednotlivé památky a významná místa architektonického komplexu Kremlu (Katedrální chrámové náměstí, Chrám Nanebevzetí Panny Marie, Chrám Rizpoloženijs, Zvonice „Ivan Veliký“, Paláce patriarchů a kostel Dvanácti apoštolů, Velký kremelský palác aj.) Druhá kapitola se zabývá dalšími historicky významnými místy na Rudém náměstí. K nim patří především Chrám Vasilie Blaženého, obchodní dům GUM, Státní historické muzeum a Mauzoleum V.I.Lenina aj.

Vzhledem k tomu, že některé pasáže bakalářské práce čerpají převážně z ruských psaných publikací, čelila jsem v průběhu zpracování textu určitým problémům s překladem některých názvů a odborných termínů. Některé výrazy lze přeložit do češtiny, jiné pouze transkribuji, případně je vysvětluji (viz. vysvětlivky pod čarou). V jednotlivých odborných publikacích jsem se setkávala s různými variantami překladu názvů památek, proto jsem se rozhodla uvádět všechny nalezené varianty.

Bakalářská práce může být zdrojem zajímavých informací pro studenty či jiné zájemce. Popis a výklad jednotlivých památek a zajímavých míst je zpracován chronologicky od historie po současnost. Výběrově byla pozornost zaměřena na nejdůležitější, nejznámější a nejnavštěvovanější místa Rudého náměstí. Téma bakalářské práce je velmi rozsáhlé, proto nebylo možné vyčerpávajícím způsobem

popsat veškeré památky a kulturně historické a architektonické zajímavosti. Domnívám se proto, že zůstalo ještě mnoho míst, která nejsou v bakalářské práci zahrnuta a zasluhovala by pozornost dalšího zpracování.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Knižní a jiné tištěné zdroje

- 1) *100 divů Ruska: Historie, kultura a přírodní krásy největší země světa*. Přeložila H. Dupařová. 1. vyd. Čestlice: Rebo Productions CZ, 2008. 208 s. ISBN 978-80-7234-854-1
- 2) BURIAN, Jiří – ŠVIDKOVSKIJ, Oleg Alexandrovič. *Moskevský Kreml: Pokladnice architektury a umění*. 2. vyd. Praha: Odeon, 1981. 37 s.
- 3) *Carský dvůr pod žezlem Romanovců: Poklady Moskevského Kremlu: Císařská konírna Pražského hradu 12.12.2011 – 4.3.2012*. Praha: Správa Pražského hradu; Moskva: Státní historicko-kulturní muzeum Moskevský Kreml, 2011. 223 s. ISBN 978-80-86161-94-5
- 4) ČERNOV, Vladimír - HÝNAR, Stanislav. *Moskva Leningrad: průvodce*. Přeložila S. Schneipflugová. 1. vyd. Praha: Olympia, 1987. 219 s.
- 5) DUBINSKAJA, Lýdie. *Moskva – Leningrad – Kyjev*. Přeložil D. Běloruss-Běloševskij. c 1983. Moskva: Raduga, 1983. 215 s.
- 6) KOZLOVA, Jekaterina Aleksandrovna. *Drevnejšaja ploščad' Kremlja : Moskovskij Kreml' : putevoditel'*. c 1979. Moskva : Izobrazitel'noje iskusstvo, 1979. 16 s.
- 7) *Moskva: inspirace na cesty: průvodce*. Přeložil autorský kolektiv pracovníků Lingea s.r.o. 1. vyd. Brno: Lingea, 2013. 141 s. ISBN 978-80-87471-91-3
- 8) RODIMCEVA, Irina Aleksandrovna. *Istoričeskije, architekturnyje i chudožestvennyje pamjatniki Moskovskogo Kremla: V vos'mi knižach*. Kn. 1 (avt. Teksta Irina Aleksandrovna Rodimceva). Moskva: Iskusstvo, 1983. 252 s.
- 9) RODIMCEVA, Irina Aleksandrovna. *Moskovskij Kreml': putěvoditel'*. c.1987. Leningrad: Avrora, 1987. 125 s.
- 10) RODIMCEVOVÁ, Irina Alexandrovna – ROMANĚNKOVÁ, Asja Ivanovna – SMIRNOVOVÁ, Evgenija Ivanovna. *Moskevský Kreml a Rudé náměstí*. Přeložila N. Filipenková. c 1976. Moskva: Progress, 1976. 183 s.

- 11) TUGUS, Marina, et al. *Gosudarstvennyj Istoričeskij Muzej : po putevoditeljam 1914, 1921, 1957 godov.* c 1998. Moskva : Mežregional'nyj centr otraslevoj informatiki Gosatomnadzora Rossii, 1998. 80 s. ISBN 5-89477-003-3
- 12) VORHEES, Mara. *Moskva a okolí.* Přeložil J. Jelínek. 1.vyd. Praha: Svojtka&Co., 2007. 250 s. ISBN 80-7352-466-1
- 13) VVEDENSKAJA, Ljudmila Aleksejevna. *Archangel'skij sobor : Moskovskij Kreml' : putevoditel'.* c 1978. Moskva : Izobrazitel'noje iskusstvo, 1978. 16 s.

Internetové zdroje

- 14) 2do2go.ru. *Krasnaja ploščad' v Moskve - foto, adres, kak dojechat'* [online]. ©2012-2013, [cit.3.3.2015]. Dostupné z: <http://www.2do2go.ru/msk/places/17379/krasnaya-ploshchad>
- 15) turistika.cz. *Moskva – Rudé náměstí* [online]. © 2007-2015, [cit.3.3.2015]. Dostupné z: <http://www.turistika.cz/mista/moskva-rude-namesti?layout=phone>
- 16) Locman putěšestvij. *Krasnaja ploščad' v Moskve* [online]. [b.r.], [cit.4.3.2015]. Dostupné z: http://www.msk-guide.ru/red_square.htm
- 17) MOSKVA. *Krasnaja ploščad'* [online]. [b.r.], [cit.4.3.2015]. Dostupné z: <http://www.moskvagorod.ru/redsquare/>
- 18) Wikipedie: otevřená encyklopedie. *Sovětský svaz* [online]. [b.r.], [cit.4.3.2015]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Sov%C4%9Btsk%C3%BD_svaz
- 19) PKPVU – 2. *Plánek Kremlu* [online]. © 2011, [cit.3.3.2015]. Dostupné z: <http://pkpvu-2.webnode.cz/novinky/planek-kremlu/>
- 20) GUM. *Istorija GUMa* [online]. [b.r.], [cit.4.3.2015]. Dostupné z: <http://gum.ru/history/>

Zdroje obrázků

(číslování je v souladu s obrázky zařazenými v textu bakalářské práce)

- 1) Moskevské metro. Dostupné z: <http://www.nox.cz/travel/mapy/rusko-moskva-metro2.gif>

- 2) Rudé náměstí. Dostupné z: http://nd03.jxs.cz/140/535/05206812b0_67147295_o2.jpg
- 3) Kreml. Dostupné z: <https://encrypted-tbn2.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcSdpBySuhXs6Ea5UaK5uzVBJSTmxQM5WTapxk5OR-ECAJsT051H>
- 4) Carský zvon. Dostupné z: http://www.agltravel.cz/files/editor/image/fotos/str71car-zvon-2_431_o.jpg
- 5) Spasská věž s hodinami. Dostupné z: http://www.kudrna.cz/files/fotogalerie/rusko/solovky/solovky_017.jpg?full
- 6) Chrám Vasila Blaženého. Dostupné z: http://www.ldphoto.cz/gallery/albums/cestovani/IMG_2794.jpg
- 7) Exteriér GUMu. Dostupné z: http://img17.rajsce.idnes.cz/d1703/6/6261/6261433_2ecdab04b3a68284e0759b907011d37/images/moskva-rude_namesti-gum_2_.jpg
- 8) Oddělení rekreačního zboží. Dostupné z: http://oldsaratov.ru/sites/default/files/photos/gubernia/additional/kulttovary_po_ak._zhuk._torgovyy_zal.jpg
- 9) Kinosál GUMu. Dostupné z: <http://gum.ru/upload/kinozal/pics/1.jpg>
- 10) Kluziště v blízkosti GUMu. Dostupné z: <http://www.gum.ru/projects/rink/>
- 11) Interiér GUMu. Dostupné z: <http://vasi.net/uploads/podbor/w315/1.jpg>
- 12) GUM a Rudé náměstí. Dostupné z: http://www.gum.ru/upload/iblock/418/IMG_0531_day!.jpg
- 13) Státní historické muzeum. Dostupné z: <https://encrypted-tbn2.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcRjRBLTQKp-ApBsPLmtZB2it-hZjqcXd7yY121ExkuNZ-dEyGVi>
- 14) Mauzoleum V. I. Lenina. Dostupné z: <http://www.tixik.cz/images/data/3/198/2009/11/20/2364348/1.jpg>
- 15) Chrám Matky Boží Kazaňské. Dostupné z: https://encrypted-tbn1.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcRYE1--j9tG6D7Xi_1Fkf3Sk-oddjucgaen8j6pEHdvOTs02nMI

РЕЗЮМЕ

Бакалаврская работа посвящается Красной площади в Москве. Приводятся основные факты, отмечаются достопримечательности, уделяется внимание историческому значению данных мест. Описываются и характеризуются основные исторические события, связанные с упоминаемыми памятниками архитектуры и исторически интересными местами. Работа состоит из двух глав, списка использованной литературы, приложения, резюме на русском и английском языках. Первая глава полностью отводится Красной площади и ее местонахождению, описывается ее возникновение и строительство. В отдельных параграфах уделяется внимание описанию исторических и архитектурных шедевров, находящихся на территории Кремля. Вторая глава рассматривает другие исторически важные места на Красной площади, как, напр., собор Василия Блаженного, ГУМ, Исторический музей, Мавзолей В.И.Ленина и др.

ABSTRACT

The topic of the presented bachelor thesis is the Red Square in Moscow. Except for basic facts, there is above all information about the history of the given places and sights to be found, there. In the thesis, some basic historical events are characterized that are connected to the architectural sights and other historical places. The thesis is divided into two parts, bibliography, enclosure, and Russian, and English resume. In the first part, there are basic pieces of information about the Red Square, about the whereabouts of the square, about its origin and foundation. This part is divided into various smaller units, out of which every single one deals with one particular piece of sight that is to be found in the entire Kremlin compound. The second part is focused on the other historically important places situated in the square, such as for example the Saint Basil's Cathedral, GUM, the State Historical Museum, Lenin's Mausoleum etc.

PŘÍLOHY

Příloha 1 – slovníček

architektura, <i>f.</i>	архитектура, <i>-ы, ж</i>
autor, <i>m.</i>	создатель, <i>-я, м</i>
boj, <i>m.</i>	бой, <i>бóя, м</i>
budova, <i>f.</i>	сооружение, <i>-я, ср</i>
budování, <i>n.</i>	возведение, <i>-я, ср</i>
car, <i>m.</i>	царь, <i>-я́, м</i>
církevní	церковный, <i>-ая, -ое</i>
čtvrť, <i>f.</i>	квартал, <i>-а, м</i>
design, <i>m.</i>	отделка, <i>-и, ж</i>
dodávat	придавать, <i>-даю́, -даёшь</i>
domáci	домовый, <i>-ая, -ое</i>
dominanta, <i>f.</i>	доминанта, <i>-ы, ж</i>
dostatek, <i>m.</i>	обилие, <i>-я, ср</i>
dřevo, <i>n.</i>	дерево, <i>-а, ср</i>
dřívější	прежний, <i>-яя, -ее</i>
důkladnost, <i>f.</i>	строгость, <i>-и, ж</i>
firma, <i>f.</i>	предприятие, <i>-я, ср</i>
historie, <i>f.</i>	история, <i>-и, ж</i>
hlavní město, <i>n.</i>	столица, <i>-ы, ж</i>
hrob, <i>m.</i>	могила, <i>-ы, ж</i>
choroba, <i>f.</i>	болезнь, <i>-и, ж</i>
chrám, <i>m.</i>	собор, <i>-а, м</i>
jádro, <i>n.</i>	стержень, <i>-жня, м</i>
komunizmus, <i>m.</i>	коммунизм, <i>-а, м</i>
kopule, <i>f.</i>	глава, <i>-ы́, ж</i>
kostel, <i>m.</i>	церковь, <i>-кви, ж</i>
majestátní	величавый, <i>-ая, -ое</i>
malebný	живописный, <i>-ая, -ое</i>

maloobchodní	розничный, -ая, -ое
mausoleum, <i>n.</i>	мавзолей, -я, <i>м</i>
město, <i>n.</i>	город, -а, <i>м</i>
metro, <i>n.</i>	метро, <i>нескл., ср</i>
milostpaní, <i>f.</i>	барыня, -и, <i>ж</i>
místnost, <i>f.</i>	помещение, -я, <i>ср</i>
mít právo	вправе
mohutný	могучий, -ая, -ее
náměstí, <i>n.</i>	площадь, -и, <i>ж</i>
nařízení, <i>n.</i>	указ, -а, <i>м</i>
obdivuhodný	удивительный, -ая, -ое
obchod, <i>m.</i>	торговля, -и, <i>ж</i>
obchodní dům, <i>m.</i>	универмаг, -а, <i>м</i>
obchodník, <i>m.</i>	торговец, -вца, <i>м</i>
obytný	жилой, -áя, -óе
obyvatel, <i>m.</i>	житель, -я, <i>м</i>
odedávna	издавна
opravovat	исправлять, -яю, -яешь
originální	своеобразной, -ая, -ое
palác, <i>m.</i>	дворец, <i>рцá, м</i>
památník, <i>m.</i>	памятник, -а, <i>м</i>
pamětihodnosti, <i>pl. f.</i>	достопримечательности, -ей, <i>ж</i>
pobočka, <i>f.</i>	филиал, -а, <i>м</i>
podélný	продольный, -ая, -ое
podium, <i>n.</i>	помост, -а, <i>м</i>
pohřeb, <i>m.</i>	похороны, <i>мн. ч. -ón</i>
posloužit	прослужить, -ужу́, -ужишь
povoz, <i>m.</i>	повозка, -и, <i>ж</i>
prudký	бурный, -ая, -ое
revoluce, <i>f.</i>	революция, -и, <i>ж</i>

rolnický	крестьянский, -ая, -ое
rozpadat se	рушиться -шусь, -шишься
rozvíjet se	развиваться, -аюсь, -аешься, -ается
říjen, <i>m.</i>	октябрь, -я, <i>м</i>
sametový	бархатный, -ая, -ое
sbírka, <i>f.</i>	своды, -а, <i>м</i>
sloup, <i>m.</i>	колонна, -ы, <i>ж</i>
současnost, <i>f.</i>	современность, -и, <i>ж</i>
spojovat	замыкать, -аю, -аешь
stanice (metra), <i>f.</i>	станция, -и, <i>ж</i>
stavba, <i>f.</i>	строение, -я, <i>ср</i>
stavitelství, <i>n.</i>	зодчество, -а, <i>ср</i>
století, <i>n.</i>	век, -а, <i>м</i>
umělec, <i>m.</i>	художник, -а, <i>м</i>
uspořádání, <i>n.</i>	планировка, -и, <i>ж</i>
užitý	прикладной, -ая, -ое
válka, <i>f.</i>	война, -ы, <i>ж</i>
velkoobchodní	оптовый, -ая, -ое
vědec, <i>m.</i>	учёный, -ая, <i>м</i>
věž, <i>f.</i>	башня, -и, <i>ж</i>
vítězství, <i>n.</i>	победа, -ы, <i>ж</i>
vláda, <i>f.</i>	правительство, -а, <i>ср</i>
všední život, <i>m.</i>	быт, -а, <i>м</i>
vymoženost, <i>f.</i>	достижение, -я, <i>ср</i>
výšivka, <i>f.</i>	шитьё, -я, <i>ср</i>
výzdoba, <i>f.</i>	убранство, -а, <i>ср</i>
vyzdobený	нарядность, -ая, -ое
význam, <i>m.</i>	значение, -я, <i>ср</i>
zakladatel, <i>m.</i>	основатель, -я, <i>м</i>
zásadní	капитальный, -ая, -ое

zdáli

zděný

zeď, *f.*

země, *f.*

zemřít

zvonice, *f.*

издали

кирпичный, *-ая, -ое*

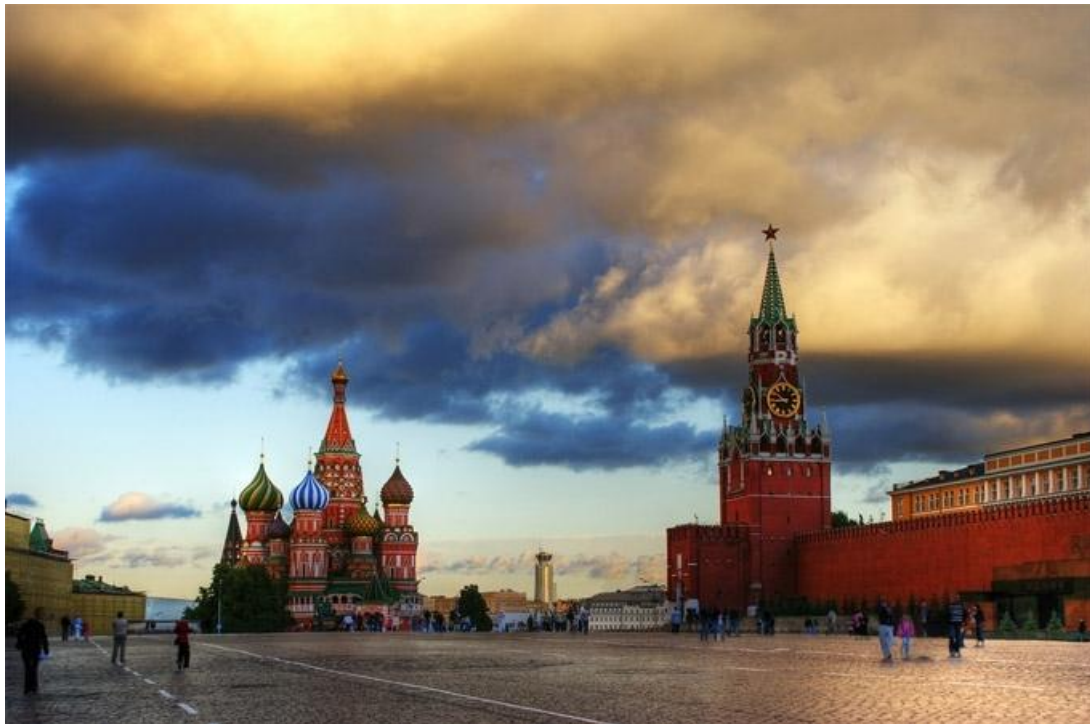
стена, *-ы́, ж*

страна, *-ы́, ж*

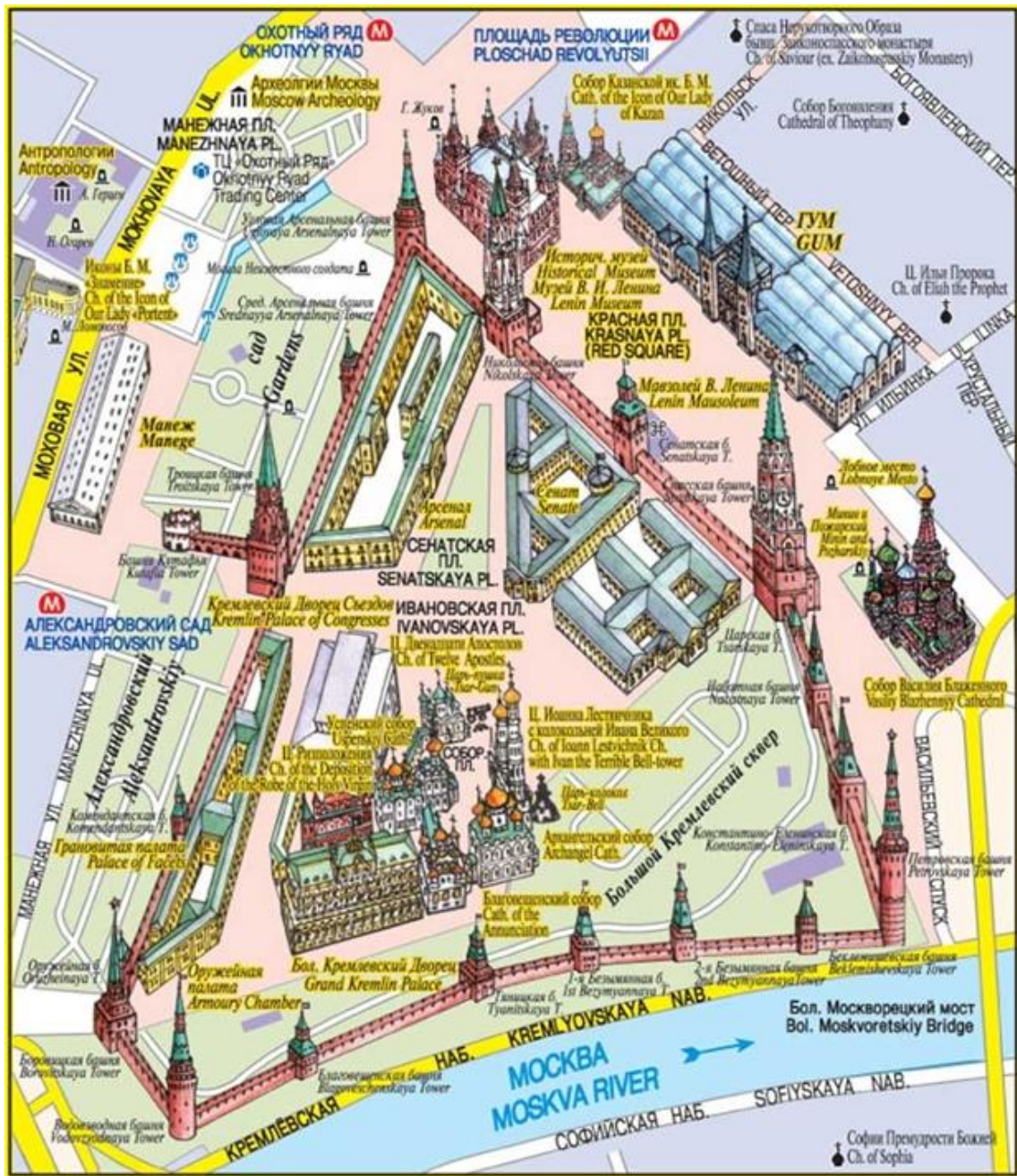
умереть, *умру́, умрёшь*

колокольня, *-и, ж*

Příloha 2 - fotografie

[http://www.1tvnet.ru/images/00_10_12/thumb/02/01\(94\).jpg](http://www.1tvnet.ru/images/00_10_12/thumb/02/01(94).jpg)

http://rpp.nashaucheba.ru/pars_docs/refs/74/73845/img17.jpg

<http://www.jayapaya.com/wp-content/uploads/2014/06/Kremlin-and-Red-Square-Moscow-600x419.jpg>